

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

**MAGISTERSKÉ  
PREZENČNÍ STUDIUM  
2013–2015**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Monika Benešová**

**Etické kodexy provozovatelů vysílání a jejich aplikace  
v praxi.**

Praha 2015  
Vedoucí diplomové práce: PhDr. Helena Havlíková

**JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE**

MASTER  
FULL-TIME STUDIES  
2013-2015

**DIPLOMA THESIS**

**Monika Benešová**

**Ethical codes of broadcasters and their application in practise**

Prague 2015

Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Helena Havlíková

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 28. 5. 2015

Monika Benešová

## **Poděkování**

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Heleně Havlíkové za její cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat PhDr. et ThDr. Radkovi Mezulánikovi, Ph.D. za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

## **Anotace**

Diplomová práce si klade za cíl zjistit, jak jsou v praxi užívány etické kodexy českých médií. V teoretické části práce jsou vyloženy základní pojmy, jako jsou etika, cenzura, zpravodajství a svoboda slova. Dále jsou v teoretické části rozebrány samotné etické kodexy a regulační orgány médií ČR (Rada pro rozhlasové a televizní vysílání a Syndikát novinářů). Praktická část na základě třech případových studií a hloubkových rozhovorů ukazuje právě onu funkčnost etických kodexů.

## **Klíčová slova**

Cenzura, etika, etické kodexy, informace, média, novináři, profesní etika, regulace, reklama, žurnalistika.

## **Annotation**

Diploma thesis aims to determine how ethical codes are used in practice. The theoretical part presents fundamental concepts such as ethics, censorship, newscast and freedom of speech. Furthermore, the theoretical part analyzed codes of ethics and regulatory authorities (Council for Radio and Television Broadcasting and Syndicate of Journalists). The practical part based on three case studies and interviews indicate functioning ethical codes

## **Key words**

Advertising, censorship, ethical codes, ethics, iformation, journalism, journalist, media, profesional ethics, regulation

# OBSAH

|                                                     |           |
|-----------------------------------------------------|-----------|
| <b>ÚVOD.....</b>                                    | <b>9</b>  |
| <b>TEORETICKÁ ČÁST</b>                              |           |
| <b>1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....</b>                 | <b>13</b> |
| 1.1 Etika.....                                      | 13        |
| 1.2 Etika a média.....                              | 15        |
| 1.3. Vybrané problémy související s etikou.....     | 16        |
| 1.3.1 Profesní etika.....                           | 16        |
| 1.3.2 Reklama.....                                  | 18        |
| 1.3.3 Zpravodajství.....                            | 20        |
| 1.4 Svoboda projevu.....                            | 23        |
| 1.4.1 Regulace médií a právo na informace.....      | 25        |
| 1.4.3 Cenzura.....                                  | 26        |
| <b>2 ETICKÉ KODEXY.....</b>                         | <b>28</b> |
| 2.1 Vznik a vývoj.....                              | 28        |
| 2.2 Principy a charakteristika etických kodexů..... | 30        |
| 2.3 Současná legislativní úprava v ČR.....          | 32        |
| <b>3 REGULAČNÍ ORGÁNY.....</b>                      | <b>34</b> |
| 3.1 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání.....   | 34        |
| 3.2 Syndikát novinářů.....                          | 36        |
| 3.3 Rada České televize.....                        | 37        |
| 3.3 Samoregulátoři.....                             | 38        |
| 3.3.1 Asociace televizních organizací.....          | 38        |
| 3.3.2 Sdružení pro internetový rozvoj.....          | 39        |
| <b>PRAKTICKÁ ČÁST</b>                               |           |
| <b>4 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ.....</b>                     | <b>40</b> |
| 4.1 Vymezení výzkumného cíle, otázek a hypotéz..... | 40        |
| 4.2 Výzkumný vzorek.....                            | 40        |
| 4.3 Výzkumná metodika.....                          | 41        |
| 4.4 Časová organizace výzkumu.....                  | 42        |

|                                                       |           |
|-------------------------------------------------------|-----------|
| <b>5. PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 1.....</b>                  | <b>43</b> |
| 5.1 Popis kauzy.....                                  | 43        |
| 5.2 Etické prohřešky kauzy.....                       | 48        |
| 5.3 Kauza v rozhovorech.....                          | 49        |
| <b>6. PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 2.....</b>                  | <b>50</b> |
| 6.1 Popis kauzy.....                                  | 50        |
| 6.2 Etické prohřešky.....                             | 52        |
| 6.3 Kauza v rozhovorech.....                          | 54        |
| <b>7. PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 3.....</b>                  | <b>55</b> |
| 7.1 Popis kauzy.....                                  | 55        |
| 7.2 Etické prohřešky.....                             | 57        |
| 7.3 Kauza v rozhovorech.....                          | 59        |
| <b>8. ZÁVĚR VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....</b>                   | <b>60</b> |
| 8.1 Interpretace a diskuze výsledků.....              | 60        |
| 8.2 Doporučení směrem k aplikaci etických kodexů..... | 61        |
| <b>ZÁVĚR.....</b>                                     | <b>63</b> |
| <b>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....</b>                   | <b>66</b> |
| <b>SEZNAM ZKRATEK.....</b>                            | <b>71</b> |
| <b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>                             | <b>72</b> |



## ÚVOD

Cílem této diplomové práce je zjistit, jak jsou v praxi užívány etické kodexy českých médií. V dnešní době pozorujeme trend, že jak tištěná, tak i audiovizuální média mají své etické kodexy a vydavatelé apelují na novináře a další zaměstnance, aby se těmito kodexy řídili. Vidíme tedy, že alespoň na deklarativní úrovni se česká média zaštiťují přítomností těchto kodexů, které aspirují na to, být jakýmsi etickým korektivem činnosti novinářů. Na druhou stranu není možné nevidět, že obecně vzato mizí z dnešní společnosti morálka a etika. Jakkoli se to může zdát znít frázovitě, tak je to doložitelné celou řadou příkladů z různých oblastí, od politiky až po mezilidské vztahy. A tak by nás nemělo udivit, že se to v oblasti mediálního trhu logicky musí projevit také. Pozorujeme tak jisté napětí: na straně jedné existují etické kodexy a média kladou velký důraz na to, aby byly součástí novinářské práce, na druhé straně však vidíme, že zvláštní rezonanci v populaci zaznamenávají ty zprávy, které buď přímo tyto etické kodexy porušují, nebo u nichž se objevuje alespoň podezření na to, že by zde mohlo dojít k porušení pravidel z těchto kodexů. A toto napětí jde ještě dál, to když se můžeme domnívat, že zejména v soukromých médiích mohou existovat tlaky na samotné porušování těchto kodexů za tím účelem, aby se zprávy pak lépe prodávaly. Tato diplomová práce vychází právě z přítomnosti tohoto napětí a snaží se na konkrétních příkladech ukázat funkčnost či nefunkčnost těchto kodexů. Snaží se též zamýšlet nad tím, zda tyto kodexy dnes mají svůj smysl, nebo zda ho již ztratily. Tento cíl práce můžeme konkretizovat na příkladu celé řady otázek, které by poukázaly na perspektivy, z nichž se můžeme těmto tématům věnovat. My si zde však zvolíme za ústřední otázky tyto dvě:

- Řídí se novináři etickými kodexy?
- Existuje společenská odpovědnost novinářů z pohledu etiky?

Tyto otázky tedy zužují onu celou velkou problematiku etiky v médiích. Budeme se tedy snažit vyzkoumat jednak funkčnost etických kodexů v novinářské praxi a též to, zda existuje v souvislosti s etickými otázkami společenská odpovědnost novinářů. To je velký problém zejména proto, že média bývají považována za hlídacího psa demokracie (*watch dog*) a že již jen sama jejich existence má vést nejen k informovanosti společnosti, ale též k její celkové kultivaci.

V souladu s požadavky na diplomové práce stanovíme nyní k oběma výzkumným otázkám hypotézy, jejichž platnost bude v práci samotné testována.

V případě první hypotézy konstatuje, že již jen sama o sobě ta skutečnost, že většina jak veřejnoprávních, tak i soukromých médií disponuje těmito etickými kodexy, takže je jejich obsah považován za součást činnosti novinářů. Předpokládejme, že tyto kodexy prostě existují proto, aby jejich jednotlivé body byly naplňovány.

Druhá hypotéza vychází z výzkumu CVVM z roku 2013 o prestiži povolání.<sup>1</sup> Podle tohoto výzkumu se novináři nacházejí na 21. místě z celkových 26 zkoumaných povolání. Za prestižní jejich práci považuje necelých 44 procent respondentů. Vidíme tak, že se propadá sama obliba novinářské práce – míněno co do kvality a výše společenské prestiže tohoto povolání. Můžeme vyjít z toho, že česká společnost tak – z nejrůznějších důvodů - nedokáže ocenit práci novinářů. To může mít řadu příčin, mezi nimi i tu, že novinářina obecně vzato „hrubne“, že ztrácí své původní poslání. Jinými slovy, že se prestiž tohoto povolání vytrácí společně s tím, jak novináři nezvládají uspokojit onu společenskou odpovědnost, kterou od nich populace vyžaduje. To je tedy znění druhé hypotézy, která vychází z druhé výzkumné otázky.

Tato diplomová práce vychází z řady různých zdrojů. Za prvé se jedná o odborné publikace z oblasti etiky. Pojem etika je pro tento text zcela klíčový, proto je definován z různých hledisek a z různých knižních titulů. Ukazuje se, že etika je interdisciplinární pojem, který sice vychází již z antické filozofie (Aristoteles), který se ovšem objevuje i v dalších disciplínách, jako např. v sociologii (Weber) a také mediálních studiích. Za druhé práce čerpá obecně z publikací k médiím, jejich úloze v dnešní společnosti a též k jejich specifickému působení na mediální publikum. Zde se můžeme opřít o řadu vydaných knih k různým problémům dnešních médií (Thompson, Bartoň, McQuail, Müller aj.). Za třetí používáme za samotný informační (v tomto případě primární) zdroj samotné etické kodexy vybraných médií. Ty jsou zpravidla volně dostupné na internetových serverech jednotlivých médií. Tyto kodexy jsou zcela stěžejním typem zdrojů právě proto, že v této diplomové práci zkoumáme jejich funkčnost. Zvláštní pozornost při této analýze je i vzhledem k charakteru kauz, zkoumaných v rámci případových studií, věnována etickému kodexu Syndikátu

---

<sup>1</sup> Prestiž povolání – červen 2013. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2013 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: [http://cvvm.soc.cas.cz/media/com\\_form2content/documents/c1/a7054/f3/eu130903.pdf](http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7054/f3/eu130903.pdf)

novinářů a kodexu České televize. Za čtvrté vycházíme z internetu, konkrétně z dokumentace jednotlivých kauz.

Tato diplomová práce se sestává ze čtyř kapitol. Obsahuje jednak část teoretickou, která vykládá základní pojmy a dále část praktickou, která se zabývá již faktickými výzkumnými problémy, které jsou stanoveny výše.

Cílem kapitoly 1 je definovat pojem etika. Jak již bylo řečeno, je to pro tuto práci zcela základní pojem, proto je zapotřebí mít jasně stanovenou definici. Bude nás samozřejmě zajímat aplikace tohoto pojmu do oblasti médií. Samostatná pozornost je věnována též problému profesní etiky, opět na příkladu novinářské práce. V této kapitole jsou též vyloženy některé další pojmy, které se v práci vyskytují.

Kapitola 2 se zaměřuje na ústřední téma diplomové práce, a to na samotné etické kodexy. Všímáme si jednak okolností vzniku prvních kodexů, dále také toho, jakým obsahovým vývojem tyto kodexy prošly a též toho, jakou úlohu sehrávaly v rámci jednotlivých médií. Tento historický přehled poslouží k tomu, abychom mohli lépe ukázat na jejich aktuální úlohu v novinářské práci. Proto je zde nutné věnovat pozornost též současné legislativní úpravě mediální činnosti v ČR. Ta sice nesouvisí přímo s kodexy jako takovými, ovšem naopak můžeme říci, že samy kodexy jsou jistým doplňkem této legislativy. Jinými slovy: legislativa by mohla existovat bez samotných kodexů, ovšem kodexy by bez legislativy smysl neměly. Tato kapitola ještě prezentuje též kodex Syndikátu novinářů, a to proto, že je nejobecnějším východiskem pro práci novináře.

Kapitola 3 cílí na popis regulačních orgánů českých médií. Jejich úlohou je dohlížet na mediální obsah z různých hledisek, tedy včetně jeho etičnosti. Nejprve je popsána činnost Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (dále RRTV), která je tou hlavní regulační institucí. Z podstaty věci se jedná o hlavní instituci, která posuzuje případné prohřešky a která za to dokonce může udělit sankce. Dále je pozornost věnována Syndikátu novinářů. Úloha této organizace je poněkud rozporuplná. Na straně jedné aspiruje na to, aby byla profesní komorou novinářů v ČR. To by ji pak přirozeně pasovalo do úlohy jistého rozhodčího v případě sporů souvisejících s etickým obsahem. Na straně druhé je však její úloha problematická tím, že tímto uskupením, sdružujícím novináře, *de facto* není, a to proto, že řadu dnešních novinářů nesdružuje. Tím je poněkud oslabena tato regulativní funkce Syndikátu novinářů. Kdo totiž není jeho

členem, nemusí nutně dodržovat etický kodex. Kapitola také prezentuje další regulační instituce.

Následuje kapitola 4, která obsahuje praktickou část. Je složena ze třech případových studií, na nichž ukazujeme právě onu funkčnost etických kodexů. Zvoleny byly kauzy z posledních pěti let. Byly vybrány kauzy z oblasti politiky a jsou analyzovány na základě shodných kritérií. Kauzy jsou nejprve popsány a následně ukazujeme na konkrétní porušení či alespoň podezření z porušení kodexů. U kauz zahajujeme konfrontací s kodexem Syndikátu novinářů. Vedle toho ovšem také porovnáváme soulad těchto kauz s kodexy těch médií, která tyto kauzy prezentovala.

Závěrem práce odpovídá na výzkumné otázky a verifikuje hypotézy.

# TEORETICKÁ ČÁST

## 1. Teoretická východiska

### 1.1 Etika

Zcela klíčové pro tuto diplomovou práci je vymezení pojmu etika. Problematikou etického pohledu na život člověka se zabýval už ve starém Řecku Aristotelés. Ve svém díle *Etika Nikomachova* se zamýšlí nad tím, v čem spočívá dobrý život, pojednává o ideálních vlastnostech člověka a hledá rozdíl ve vztahu různých ctností. Aristotelés řadí etiku k nauce nejváženější a nejvyšší. Ona totiž podle něj určuje, které další nauky mají být v obcích.<sup>2</sup> Podle Thompsona je etika odvětvím filozofie. Ovlivňují ji obecné otázky o životě a jeho smyslu. Na jejím utváření se podílí sociální, politická a náboženská kultura. V nejširším pojetí je etika studiem lidského chování. Etika se však nezabývá pouze průměrnými standardy chování. Jde v ní spíš o hledání toho, co je správné, dobré a jak nejlépe žít.<sup>3</sup> Lidskými ctnostmi Aristoteles rozumí nikoliv zdatnost tělesnou, nýbrž duševní. Jedny ctnosti nazývá rozumovými, druhé mravními. Jako ty druhé Aristoteles označuje štědrost a uměřenost. Ctnost mravní (*éthiké*) vzniká ze zvyku, odtud ostatně obdržela i své jméno, které se jen málo odlišuje od slova „zvyk“ (*ethos*). Ctnosti nám nejsou dány ani od přirozenosti, ani proti přirozenosti, nýbrž máme přirozenou vlohu, abychom jich nabyli, a dokonávají se pak zvykem. Je všeobecným míněním, a to je také základem, že máme jednat podle správného úsudku. Ctnosti jsou tedy v naší moci, jsou dobrovolné a jsou takové, jak je asi předpisuje správný úsudek.<sup>4</sup> Reifová charakterizuje etiku jako soubor sociálních a profesních norem vztahující se k výkonu novinářského povolání odrážející akceptované morální hodnoty. Na jejich základě se definují postupy při práci v oblasti zpravodajství. V dnešní společnosti je svoboda považována za jeden ze základních konstitutivních prvků. Do těchto charakteristik patří také zásady úcty k pravdě a spolehlivé informování, což jsou hlavní apely na novinářskou práci.

---

<sup>2</sup> ARISTOTELÉS. *Etika Nikomachova*. Praha: Petr Rezek, 2009 s. 32. ISBN 80-86027-29-5.

<sup>3</sup> THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, s. r. o., 2004, s. 14. ISBN 80-7178-806-6.

<sup>4</sup> ARISTOTELÉS. *Etika Nikomachova*. Praha: Petr Rezek, 2009 s. 74. ISBN 80-86027-29-5.

Důležitý je dopad vlastní činnosti a významu sdělení z hlediska veřejného zájmu a také ochrany soukromí jednotlivce.<sup>5</sup> Mravní život je podle Aristotéla spojen s pojmovým věděním a ctnost je naučitelná. Nikdo totiž nejedná vědomě špatně a nikdo není dobrovolně zlý. Mravní jednání v díle charakterizuje obsahově tím, že odpovídá přirozenosti a podstatě člověka. Moudrost, která má těžiště v teorii, zasahuje do všech oblastí a slučují se v ní všechny ctnosti rozumové a ona sama podmiňuje rozumovost. Tím zasahuje i do spravedlnosti a vůbec do všech etických ctností, ty se zase slučují ve spravedlnost. Aristotelés tedy vymezuje etiku jako praktickou filozofii a za vrchol praxe pokládá – teorii.<sup>6</sup>

Za stěžejní dílo, vysvětlující etiku zejména z hlediska sociologického, lze považovat Protestanskou etiku od Maxe Webera. V tomto díle se Weber zabýval primárně politikou. Zabýval se zde zejména vztahem mezi politikou, morálkou a právě také etikou. Charakterizoval zde mimo jiné tři typy panství: legální, tradiční a charismatický. Ty popisují vzájemný vztah mezi byrokracií a masou. Weberovo dílo ovlivnilo vývoj dalších společenských věd, především politiky a sociologii náboženství.<sup>7</sup>

Thompson z hlediska etických teorií rozlišuje tři základní přístupy.

#### **a.) Nekognitivní**

Morální jazyk ve skutečnosti neříká nic objektivního, také přístupy naznačují, že etický jazyk nevypovídá o ničem jiném, než jsou pocity a preference osoby, která je používá. Je to jednoduše skrytá forma vyjádření vlastních pocitů nebo doporučení, jak by se situace měla vyvíjet.

#### **b.) Relativistický**

Naopak přístup relativistický hovoří o tom, že žádné dvě situace nejsou stejné. Osobní volba se tedy řídí jedinečným nastavením okolností, a proto nemá smysl nic zobecňovat nebo prosazovat názor, že jedno řešení je správné a jiné zase není.

---

<sup>5</sup> REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, s. 56. ISBN 80-7178-926-7.

<sup>6</sup> ARISTOTELÉS. *Etika Nikomachova*. Praha: Petr Rezek, 2009 s. 11. ISBN 80-86027-29-5.

<sup>7</sup> WEBER, Max. *Protestanská etika a duch kapitalismu*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 978-80-7298-389-6.

### c.) Absolutistický

Tento přístup vymezuje vztah mravního chování a principů, které jsou univerzálně použitelné. I když se to může tak zdát, neplyne z něj existence pevně daných mravních pravidel.<sup>8</sup>

Existuje mnoho různých přístupů, jak lze pohlížet na etiku. „Podle Hobbese by měla být etika postavena na smluvní dohodě mezi lidmi. Naopak Hume byl přesvědčen, že by měla být založena spíše na citech než na rozumu. A Kant se domníval, že etické principy by měly být postaveny jen na čistém praktickém rozumu.“<sup>9</sup> Někteří myslitelé v 18. století vnímali etiku jako neobjevenou, resp. neidentifikovatelnou oblast, kterou lidé vytvářejí svými osobními rozhodnutími. Etika je tedy teorií morálky a mravnosti. Radek Mezulánik ji definuje jako nositelku lidských vlastností, která obsahuje souhrn všech kladných hodnot a pomáhá se vyhnout špatnému chování. Etika tedy zkoumá vztahy k jiným lidem, ke společnosti a také k sobě samému.<sup>10</sup> Úlohou etiky je odstraňovat nejasnosti, rozšířit fakta, hodnoty, argumenty a také odhalit základy, na kterých jsou komentáře vystavěny. Dále zjišťovat, nakolik jsou logické a zda skutečně vyjadřují hluboce zakořeněné názory, nebo emoční reakce. Není nad oblastí života, do níž mravní rozhodování nějak nezasahuje, a stejně tak neexistuje oblast života, ve které by se etika nedala uplatnit.<sup>11</sup>

## 1.2 Etika a média

Vztah etiky a médií je v posledních letech velmi diskutovaným problémem. Masmédia dnes poskytují informace, ke kterým bychom jinak neměli přístup, což významně ovlivňuje formy veřejného života. Historicky byla média považována za mocný nástroj demokracie, sjednocovala a vzdělávala veřejnost. Tím, co nám média sdělují, a tím, co vynechávají, definují náš obzor společensko-politického chápání. Média a žurnalistika jsou důležitými zdroji toho, co víme o světě a samozřejmě nás tedy ovlivňují.<sup>12</sup> Karel B. Müller ale dochází k závěru, že „rozvoj masových médií,

---

<sup>8</sup> THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, s. r. o., 2004, s. 19. ISBN 80-7178-806-6.

<sup>9</sup> Tamtéž, 15 s.

<sup>10</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006, s. 29. ISBN 80-903852-0-6.

<sup>11</sup> THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, s. r. o., 2004, s. 11. ISBN 80-7178-806-6

<sup>12</sup> MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál, 2004, s. 40. ISBN 80-7178-840-6.

*především pak televize, v konečném důsledku prohlubuje krizi demokracie, degraduje demokratickou politickou kulturu, podporuje pasivitu a odcizení občanů, podkopává schopnost racionálního uvažování, čímž znemožňuje utváření kritické a nezávislé veřejnosti.*“<sup>13</sup> Úlohou médií v každém demokratickém státě je být tzv. hlídacími psy či strážci demokracie, být tedy klíčovým prostředkem, kterým může veřejnost kontrolovat výkon moci v daném státě.<sup>14</sup> K hlavním negativům médií se především řadí bulvarizace veřejného života. Nad závažnými veřejnými tématy převažují komerční a zábavní aspekty. Ostatně nejčtenějším médiem v ČR je bulvární deník Blesk. Od roku 2002 je nejprodávanějším celostátním deníkem. Funkce moderních médií je dvojí: jednak zábavní, jednak informačně-vzdělávací. V dnešní době je ale druhá jmenovaná funkce vytlačovaná funkcí zábavní. Můžeme tedy říct, že oblast zábavy postupně vytlačuje kritickou seriózní publicistiku. Masmédia se čím dál více přizpůsobují potřebám průměrného diváka, a stávají se tak nositelem populární konzumní kultury. Masový tisk se snaží poučit, ale především zaujmout průměrného čtenáře. Negativní důsledky komercializace médií se podle Müllera umocňují s rozvojem televize a rozhlasu. Rozvoj televize tedy mimo jiné také způsobuje rozpad čtenářské veřejnosti, což je odborníky komentováno jako jeden z průvodních jevů postmoderny a je to reflektováno vesměs kriticky.<sup>15</sup>

Úlohou moderního novináře je najít způsob, jak se vyrovnat s často protichůdnými profesními, komerčními a také etickými úvahami a zároveň se zavděčit různým skupinám a subjektům: od vydavatelů, po šéfredaktory a čtenáře. Každý novinář by však vedle toho měl uznat a přijmout i jistou míru odpovědnosti, kterou nutně má již jen díky tomu, že „pouští“ do veřejného prostoru informace. Tato odpovědnost vyplývá ze schopnosti médií ovlivňovat životy lidí.<sup>16</sup>

## **1.3 Vybrané problémy etiky**

### **1.3.1 Profesní etika**

Pracovní činnost člověka je vnímaná jako velká součást jeho života i života společnosti. Prostřednictvím práce získává člověk prostředky pro vlastní existenci a také

---

<sup>13</sup> MÜLLER, Karel B. *Politická sociologie*. Praha: Portál, s. r. o., 2008, s. 139. ISBN 978-80-7367-380-2.

<sup>14</sup> BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2002, s. 25. ISBN 80-7201-367-x.

<sup>15</sup> MÜLLER, Karel B. *Politická sociologie*. Praha: Portál, s. r. o., 2008, s. 145. ISBN 978-80-7367-380-2.

<sup>16</sup> Tamtéž, s. 139



dochází k seberealizaci.<sup>17</sup> Skrze práci tvoříme hodnoty a usilujeme o společenské uznání. Velmi frekventovaným až módním se stal v posledních letech termín profesní etika. Dokonce dnes můžeme pozorovat jistou inflaci tohoto pojmu. Tak se kromě tradičních povolání, jejichž součástí je etický kodex, jako je lékař, kněz, advokát, objevují mravní kodexy také dalších povolání, mezi nimi též i novináře a dokonce například zaměstnanců banky. Zuzana Herzogová se ve své monografii zamýšlí nad tím, jestli by měl mravní kodex formulován pro všechny pracovní činnosti člověka, nebo zda je jeho formulování skutečně nutné jen pro některá povolání. Odpověď se na to nehledá lehce. Mravní vztahy regulované etickým kodexem jsou totiž vždy vztahy mezi lidmi. Tudíž bychom na všechny tyto činnosti dokázali nalézt etické poučky. Avšak primárním znakem těchto vztahů je, že nejde o vztah koupě – prodej. Profese charakterizovány etickým kodexem jsou tedy profesemi, jejíž vykonavatel má možnost hluboce ovlivnit život svých klientů. Typickým znakem profesí, u nichž se hovoří o etickém kodexu, je zpravidla značná míra autonomie práce a rozhodování. Dále sem spadá také absence bezprostřední kontroly nadřízeného, proto má vykonavatel profese osobní a personální odpovědnost za přijatá rozhodnutí.<sup>18</sup>

Herzogová pod pojmem profesní etika rozumí: „*Soustavu vybraných hodnot, principů, norem a povinností, jejichž posláním je dané profesi k formulování žádoucího typu jednání.*“<sup>19</sup> Obsahem profesní etiky by měla být především jistá explikace hodnotového systému, dále explikace charakteru povinování, což jsou mravní normy a mechanismy regulující uskutečňování těchto hodnot.

Profesní etika by měla zahrnovat dva základní principy, a to axiologii a také deontologii. Profesní deontologii můžeme charakterizovat jako nauku o mravních povinnostech a musí být součástí jakékoliv profesní etiky. Profesní axiologii definujeme jako nauku o hodnotách daného oboru. Můžeme tedy zjednodušeně říci, že morálka se týká především vnitřního přesvědčení člověka a práva vnějšího přinucení. Přijmutí profesního etického kodexu nelze vynutit rozkazem, jde také vždy o autonomní volbu každého jedince. Mravní povinnosti, vyplývající z morálního kodexu, jsou tedy záležitosti vnitřního přesvědčení. Jsou zřizovány „etické komise“, které by měly

---

<sup>17</sup> JANOTOVÁ, Helena a kol. *Profesijní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, s. r. o., 2005. s. 15. ISBN 80-86861-43-0.

<sup>18</sup> HERZOGOVÁ, Zuzana a kol. *Základy filosofie a profesní etiky*. Praha: PA ČR, 1998, s. 104, 105. ISBN 80-85981-82-3.

<sup>19</sup> Tamtéž, s. 106

posuzovat dodržování kodexu a na jeho základě by také mohly zakázat výkon činnosti. Činnost těchto komisí by se ale také neměla soustřeďovat pouze na kontrolu, nýbrž měla by obsahovat také nějaké konkrétní preventivní a výchovné aspekty.<sup>20</sup> Je tedy jasné, že má smysl se bavit o etických kodex také v oblasti novinářské práce. I tato činnost totiž rozhodně naplňuje všechny aspekty pro definování vlastní profesní etiky. Pokud se vyskytuje ignorace profesní etiky, tak to vyvolává nedůvěru odborné i široké veřejnosti.

### 1.3.2 Reklama

*„Reklamou se rozumí proces komerční komunikace, prováděný za úhradu jakýmkoliv podnikatelským subjektem nebo jiným subjektem jednajícím v jeho zájmu, jehož účelem je poskytnout spotřebiteli informace o zboží a službách i činnostech a projektech charitativní povahy. Přitom se jedná o informace šířené prostřednictvím komunikačních médií.“<sup>21</sup>*

Základní institucí dobrovolné etické regulace v ČR je Rada pro reklamu (dále jen RPR). Tato rada byla založena 23. srpna 1994, a to různými subjekty, nejčastěji samotnými zadavateli reklamy, ale také reklamními agenturami a médii. Rada je financovaná samotným reklamním průmyslem a formou ročních členských příspěvků všech svých členů.<sup>22</sup> Tím nijak nevybočuje z činnosti jiných podobných profesních komor. RPR má za cíl zejména prosazovat samoregulaci reklamy, dále zajišťovat a prosazovat decentní, čestnou, legální a především pravdivou reklamu. To je samo o sobě již předmětem četných debat, ovšem již samo o sobě konstatování této jisté ambice vede k tomu, že je rada přijímána jako významný subjekt v oblasti reklamy. Rada je krom toho nestátní a nezisková organizace a proto nemůže udělovat sankce. Vydává tak pouze rozhodnutí, která mají pouze formu doporučení. Neexistuje tedy vynutitelnost těchto rozhodnutí.

Hlavní činností RPR z etického hlediska je zejména posuzovat přípustnost reklam. To vůbec není malý cíl a je to navíc cíl i patřičně kontroverzní. Podle zákona č. 40/1995 Sb. o regulaci reklamy je Rada institucí, u které si mohou orgány dozoru nad dodržováním zákona vyžádat odborná stanoviska. Rada vydala až do dnešní doby více

<sup>20</sup>HERZOGOVÁ, Zuzana a kol. *Základy filosofie a profesní etiky*. Praha: PA ČR, 1998, s. 107, 104. ISBN 80-85981- 82-3.

<sup>21</sup> Kodex reklamy. 2013. *Rada pro reklamu* [online]. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: [http://www.rpr.cz/cz/dokumenty\\_rpr.php](http://www.rpr.cz/cz/dokumenty_rpr.php)

<sup>22</sup> KOBIELA, Roman. *Reklama*. Praha: CPress, 2009, s. 30. ISBN 9788025123003.

než 250 odborných stanovisek k různým kauzám, které projednávala.<sup>23</sup> Jednotlivá její rozhodnutí nalezneme na jejich internetových stránkách. Kodex reklamy má za cíl, aby reklama v České republice splňovala určitá etická hlediska a aby více sloužila k informování veřejnosti, nikoli k nějaké nezákonné manipulaci. Cílem a smyslem tohoto Kodexu je v první řadě napomáhat k celkově většímu respektu mezinárodně uznávané zásady reklamní praxe vypracované Mezinárodní obchodní komorou.

Základní požadavky na reklamní sdělení jsou slušnost, čestnost a pravdivost. To sice vypadá na první pohled velmi jednoduše a ono to v podstatě jednoduché je, ovšem všechny tyto pojmy jsou již interpretovány značně nejednotně, což je pak důvodem k různým interpretacím. Reklama má být podle Kodexu reklamy vytvářena v první řadě s vědomím značné odpovědnosti vůči spotřebiteli i vůči celé společnosti. Tady vidíme, že reklama má též jisté etické parametry, které má splňovat.

Žádná reklama nesmí ohrožovat dobré jméno reklamy nebo snižovat důvěru v reklamy, jež má plnit funkci jisté služby směrem ke spotřebitelům. Problematická jsou zde především reklamní sdělení obsahující prvky pornografie či snižující lidskou důstojnost což je v rozporu s dobrými mravy. To jsou dokonce aspekty, které se zde vyskytovat nemají a které jsou i potírány, ať již právě etickými kodexy, nebo přímo zákonem – podle stupně ohrožení etičnosti.<sup>24</sup> Terčem kritiky je v dnešní době především sexismus a právě neetičnost. V reklamě v řadě evropských zemí, včetně České republiky, se však nahota bohužel stala jistou samozřejmostí. Ovšem nejen v Evropě, ale nově i mimo ni.

Známý a často citovaný případ je například ten ze Saudské Arábie. V reklamě se tam objevila malá holčička, která si olízla rty, protože jí nápoj chutnal. Reklama byla zakázána jako nemravná. Zde vidíme, že to, co je v jedné zemi považováno za nemravné, může v jiné zemi být považováno za něco naprosto přirozeného. Je pak na posouzení daného kulturního prostoru, co ještě je schopen považovat za přípustné a co naopak již tuto míru etičnosti porušuje. Existují i různé reklamní prezentace obsahující erotický náboj. Ten ale slouží určitému hlubšímu smyslu. Příkladem jsou zde nejrozumnější preventivní kampaně. Je nesporné, že v důsledku silícího zájmu o zisk, ale

---

<sup>23</sup> Profil Rady pro reklamu. 2005. *Rada pro reklamu* [online]. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.rpr.cz/cz/profil.php>

<sup>24</sup> Kodex reklamy. 2013. *Rada pro reklamu* [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: [http://www.rpr.cz/cz/dokumenty\\_rpr.php](http://www.rpr.cz/cz/dokumenty_rpr.php)

také s ohledem na celkové oslabované morálky se do reklamy stále více vkrádá nejen nahota, sexismus, ale také případně násilí. Podle dalších všeobecných zásad Kodexu reklamy nesmí zneužívat důvěru či využívat nedostatku jeho zkušeností a znalostí. Jde o případy reklamy zaměřených na děti a mladistvé.<sup>25</sup> „*Jakékoliv propagační působení ve školách všech stupňů a druhů podléhá souhlasu vedoucího představitele školy.*“<sup>26</sup> Nelze také opomíjet osoby důchodového věku, z nichž se zdaleka ne všichni orientují na současném reklamními sděleními zaplaveném trhu. Současný trend spočívá v tom, že propagační sdělení se zaměřují na prezentaci emocionálního příběhu a vtaženosti do děje.

Podle dalšího ustanovení kodexu reklama nesmí být skrytá. Bez oprávněného důvodu v reklamních sděleních je zakázané využívat například motiv strachu a též zneužívat předsudků. Dále reklama nesmí obsahovat nic, co by nějak uráželo cítění jak národnostní, náboženské, tak i rasové. To jsou momenty, na něž je citlivá fakticky celá Evropa, tedy nejen Česká republika. Dále se v reklamě nesmí objevovat násilnosti nebo se zde nesmí násilné chování podporovat. V kodexu též nechybí ani části, které hovoří o problémech s reklamou na alkoholické nápoje, které ale mají problém i s tabákovou reklamou a reklamou na léčivé přípravky.<sup>27</sup>

### 1.3.3 Zpravodajství

Čtenáři, posluchači i diváci se každodenně setkávají s informacemi nebo názory, které považují za nepravdivé, zkreslené nebo nepřesné. Podle Radka Mezulánika to není otázka neserióznosti některých novinářů, nebo problém současných prostředků masové komunikace. Je to spíše problém věkovitý. Není to tedy pouze záležitost možných nepřesností rodících se ve shonu novinářské práce, nebo zlého úmyslu zaujatého autora.<sup>28</sup>

Práce se primárně zabývá etickými kodexy, nicméně je důležité definovat pojem zpravodajství. Protože právě ve zpravodajství se s porušováním etických kodexů velmi často setkáváme.

---

<sup>25</sup> KOBIELA, Roman. *Reklama*. Praha: CPress, 2009, s. 60. ISBN 9788025123003.

<sup>26</sup> Kodex reklamy. 2013. *Rada pro reklamu* [online]. [cit. 2015-2-15]. Dostupné z: [http://www.rpr.cz/cz/dokumenty\\_rpr.php](http://www.rpr.cz/cz/dokumenty_rpr.php)

<sup>27</sup> KOBIELA, Roman. *Reklama*. Praha: CPress, 2009, s. 45. ISBN 9788025123003.

<sup>28</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006, s. 32. ISBN 80-903852-0-6.

Zpravodajstvím rozumíme vědomou novinářskou činnost, která zahrnuje přípravnou fázi hledání, výběr informací a následné sdělování prostřednictvím specifických žurnalistických projevů. Žurnalistické zpravodajství stojí na faktech a událostech. Ty novinář vyhledává, shromažďuje, třídí a následně předává recipientům. Zpravodajství by mělo zprostředkovávat rozmanité a společensky podstatné informace. Jeho funkcí je tedy poskytnout veřejnosti podněty k utváření vlastních stanovisek a názorů. Zpráva má být ověřená nejméně ze dvou zdrojů, dále musí být přesná, poctivá, aktuální, včasná, jasná, nestranná a nepředpojatá. Zpravodajství je přísně neosobní, má pouze tlumočit fakta, nikoliv vlastní názor.<sup>29</sup> Encyklopedie praktické žurnalistiky označuje zpravodajství jako historicky nejstarší součást žurnalistiky. Vzniklo totiž z potřeby informovat o změnách, které mohly ovlivnit život lidí.<sup>30</sup>

Zpráva je nejstarší žurnalistický útvar, který tvoří základní složku novin a časopisů. „Zpráva, coby základní kámen zpravodajství, je definována jako žurnalisticky zpracovaná informace o něčem, co se stalo nebo nestalo, stane nebo nestane, nebo o změně nějakého stavu. Fakta, děje nebo myšlenky při tom pouze zaznamenává, sumarizuje a konstatuje.“<sup>31</sup> Dle Daneše se dělí zprávy na dva typy. Prvním typem je seriózní zpráva, která přináší informace o aktuálních událostech. Měřítkem kvalitní zprávy je mimo jiné také její včasnost. Druhým typem je pak bulvární (lidová zpráva). Zde je kladen důraz na lidskou psychiku, proto mezi nejčastějšími tématy můžeme najít, neštěstí, smrt, násilí, erotiku a sex.<sup>32</sup>

Podívejme se nyní na tři typy zpravodajství a to na rozhlasové, televizní a internetové. Rozhlasové zpravodajství v dnešní době leží na samém okraji mediálního zájmu. Navíc je médiem zaměřujícím se výhradně na sluch a spíše slouží jako kulisové. Můžeme tedy říci, že nemá na posluchače zdaleka takový vliv, jako televizní nebo internetové zpravodajství.<sup>33</sup> V programu dne rozhlasu zpravidla věnujeme více času než televizi, ale čas se nekryje s pozorností. Rozhlas se tedy stal médiem, ve kterém

---

<sup>29</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 16-17. ISBN 80-246-0248-2.

<sup>30</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, s. 214. ISBN 80-85983-76-1.

<sup>31</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 24. ISBN 80-246-0248-2.

<sup>32</sup> DANEŠ, František a kol. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 44. ISBN 80-200-0617-6.

<sup>33</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 57. ISBN 80-246-0248-2.

dominuje především zábava, informace mají prostor jen v omezené formě. Rádio podle Bakičové musí proto nabízet něco uvolněnějšího a lehčího. Pro většinu rozhlasových příspěvků jsou k dispozici méně než tři minuty. Pro lepší orientaci zde uvádím porovnání. Jedna minuta rozhlasového slova představuje asi deset až patnáct řádků textu (záleží na rychlosti mluveného projevu). Můžeme tedy konstatovat, že rozhlasové příspěvky nejsou zpravidla delší než dvousloupcová zpráva v bulvárním Blesku.<sup>34</sup> Jiným případem je samozřejmě rozhlasové zpravodajství. Ve veřejnoprávním rozhlasu tvoří až jednu pětinu celkového vysílacího času a patří k nejsledovanějším pořadům. Spojení mezi rozhlasem a posluchačem je jednostranné a posluchač je tedy zcela odkázán na srozumitelnost, jednoznačnost a také logický sled myšlenek nebo údajů moderátora. V dnešní době je kladen důraz na informační hodnotu, pohotovost a aktuálnost. Zpravodajské relace jsou zpravidla od tří do pěti minut. Zpravodajství celostátních rozhlasových stanic je tvořeno hlavními zpravodajskými relacemi a dále účelovým zpravodajstvím.<sup>35</sup> Také v rozhlasovém zpravodajství dochází k porušování etických kodexů. Jako příklad uvádíme v praktické části kauzu Hovorů z Lán.

Na rozdíl od rozhlasového je televizní zpravodajství určeno uším i očím diváka. V současnosti v televizi vytlačují zábavné programy skutečnou žurnalistiku. Doba pozornosti publika je extrémně krátká a seriózní žurnalistika je tak nahrazována ukřičenými senzacemi. Pravdou je, že obrazová informace působí silněji než informace slovní.<sup>36</sup> K divákovi televize promlouvá pomocí pohyblivých obrazů a mluveného slova. Rozhodujícím je tedy vzájemný vztah mezi těmito prvky. Důležité je především správné pochopení sdělované informace. Zpravodajství je páteří každé seriózní televize a patří k základním stavebním kamenům programového schématu. Na televizní zpravodajství mají vliv také faktory, jako jsou způsob financování televize, charakter zaměření, personální složení a vybavení televize. Nejfrekventovanějším formátem jsou zpravodajské pořady a hlavní zpravodajské relace. Televizní zpráva by měla být přesná, věcná, jasná a také stručná. Vývoj televizního zpravodajství je samozřejmě také spjat

---

<sup>34</sup> RUSS-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika*. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 133. ISBN 80-247-0158-8.

<sup>35</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 62-64. ISBN 80-246-0248-2.

<sup>36</sup> RUSS-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika*. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 143. ISBN 80-247-0158-8.

s neustálými technologickými pokroky v oblasti elektroniky.<sup>37</sup> Každý den se ve zpravodajských relacích, zejména u komerčních televizí, setkáváme se zprávami, kde můžeme konstatovat, že jsou na samé hranici etiky.

Na internetu se spojují klasická média a tím také formy prezentace. Největší síla internetové žurnalistiky je zejména v dostupnosti internetových periodik v čase i v prostoru. Webové stránky se totiž dají číst kdykoliv a kdekoliv. Internet může zprostředkovat v reálném čase přenos zvuku i obrazu a také redakce mohou okamžitě aktualizovat své texty. Nevýhodou internetového zpravodajství je samozřejmě to, že ne všechno na internetu lze považovat za žurnalistiku, ba dokonce dobrou žurnalistiku. Za další nevýhodu můžeme také považovat složitou navigaci, uživatelé internetu se totiž musí orientovat v obrovském množství informací. Musí umět kriticky zhodnotit, která informace je pro něj důležitá a která méně.<sup>38</sup> Řekněme tedy, že internetové zpravodajství započalo novou éru komunikace v dějinách lidstva. První digitální síť se zrodila v 60. letech. Komunikační potenciál na internetu dnes využili deníky, časopisy a dokonce i rozhlas a televize. Od zpravodajství na internetu se očekává, aby přehlednou a srozumitelnou formou zprostředkovalo svému čtenáři, posluchači nebo divákovi podstatné a aktuální informace. Tyto informace by měly být maximálně objektivní, nezkreslené a prověřené.<sup>39</sup> V praktické části uvádíme dva příklady porušení etického kodexu autory článku.

## 1.4 Svoboda projevu

Svobodu projevu a právo na informace zakotvuje Listina základních práv svobod v článku 17, konkrétně je v hlavě druhé. „*Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.*“<sup>40</sup>

Svoboda projevu byla jednou z prvních občanských svobod, za kterou lidé

---

<sup>37</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 74. ISBN 80-246-0248-2.

<sup>38</sup> RUSS-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika*. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 145. ISBN 80-247-0158-8.

<sup>39</sup> OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001, s. 98. ISBN 80-246-0248-2.

<sup>40</sup> LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.* 1992, s. č. 17, ods.2.

v historii bojovali. Byla to významná svoboda proto, že byla jakýmsi průvodním jevem pozdějších demokratizačních snah ve společnosti. Protože bez svobodných médií není možné budovat demokratickou společnost. A tak v roce 1789 prohlásili tvůrci francouzské Deklarace práv člověka občana v čl. 11, že svobodné projevy názorů člověka je jedním z nejcennějších práv, za něž stojí bojovat. Svoboda projevu je subjektivním právem veřejnoprávní povahy. Každý z nás má tedy povinnost, aby nikomu nebránil ve vyjadřování jeho názorů.

Listina základních práv svobod řadí svobodu projevu mezi ústřední politická práva. „*Svoboda projevu představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, který je základním předpokladem pro pokrok společnosti jako celku a pro rozvoj každého jednotlivce.*“<sup>41</sup> Článek 17 Listiny chrání všechny verbální i neverbální formy komunikace, pomocí nichž dochází ke sdělování nějaké myšlenky či názoru. Ostatně článek zahrnuje také právo neprojevovat se vůbec.<sup>42</sup>

Herczeg svobodu projevu popisuje jako projevení svého názoru veřejně. Svoboda projevu totiž není to, co si myslíme, ale to, co učiníme přístupným někomu jinému. V této možnosti uveřejnit své názory, tkví sama podstata svobody projevu. Herczeg dále uvádí, že svoboda projevu je chráněna nezávisle na tom, jestli je ono vyjádření emotivní nebo racionální, odůvodněné nebo bezdůvodné, či jestli je ostatními přijímáno jako užitečné nebo škodlivé a také jestli je hodnotné či nikoliv.<sup>43</sup> Svoboda projevu ale není svobodou neomezenou. Podléhá totiž určitým specifickým omezením, neboť její realizace může v konkrétních případech ohrozit jiná práva, svobody nebo zájmy.

Omezení základních práv a svobod je tedy možné buď zákonem, nebo v důsledku střetu dvou základních práv. V Listině je možnost omezení svobody zakotvena v článku 17 odstavci 4. „*Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.*“<sup>44</sup> Omezení svobody projevu můžeme dovodit v Listině podle článku 4 odstavce 3, kde stojí: „*Zákonná omezení základních práv a svobod musí*

---

<sup>41</sup> Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976, sp. Zn. 1/1976/17/30, ve věci Handyside v. Spojené království.

<sup>42</sup> Viz k této problematice LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2333-9.

<sup>43</sup> HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, s. r. o., 2004, s. 11. ISBN 80-86199-94-0.

<sup>44</sup> LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. 1992, s. č. 17, ods.4



*platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.*“<sup>45</sup> Významnými mezinárodními dokumenty, které svobodu projevu zakotvují, jsou Všeobecná deklarace lidských práv, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, dále Úmluva o právech dítěte a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.<sup>46</sup>

#### **1.4.1 Regulace médií a právo na informace**

Listina se v souvislosti se svobodou nezmiňuje o povolení rozhlasového a televizního vysílání. V České republice je regulace vymezena zákonem č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Dále je to zákon č. 496/2012 Sb. o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie (zákon o audiovizu). Svobodu projevu omezuje jak regulace přístupu k vysílání, tak i regulace samotného obsahu vysílání. Ze zákonů regulujících postavení médií v ČR jsou určité obsahové požadavky na vysílání zakotveny v zákoně 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Regulace spočívá v obecných požadavcích na obsah, ale také v zákazu vysílat některé typy pořadů. Na druhou stranu je zde uvedena i povinnost určité pořady vysílat. Lze tedy konstatovat, že i povinnost vysílat určité typy pořadů omezuje do značné míry svobodu projevu, jakkoli je toto tvrzení kontroverzní.<sup>47</sup>

Pokud se má člověk aktivně účastnit veřejného života, tak musí být dostatečně informován. Musí být seznámen jak s většinovým názorem, tak také s názory odlišnými a menšinovými. Měl by totiž tyto názory a informace navzájem konfrontovat a utvářet si tak vlastní úsudek. Právo být informován, je tedy základním politickým právem. Stát zaručuje nejen právo být informován, ale i právo informace vyhledávat a šířit. Podle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím může požadovat informace každá fyzická i právnická osoba.

Listina pojem informace nestanovuje, resp. nedefinuje a můžeme tedy vyjít z definice, kterou obsahoval zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích. Tento zákon byl zrušen 14. 3. 2000, přesto jeho definici informace můžeme použít. Informacemi se tedy rozumí zprávy, údaje, fakta a názory uveřejňované v periodickém tisku a v ostatních hromadných informačních prostředcích ve všech formách publicistiky. Pojem „informace“ zahrnuje jak

---

<sup>45</sup> LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.* 1992, s. č. 4, ods. 2

<sup>46</sup> BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2002, s. 25. ISBN 80-7201-367-x.

<sup>47</sup> Tamtéž, s. 37- 40

nezpracovaná fakta, tak i zpracované informace v podobě novinových článků a rozhlasových nebo televizních pořadů. Právo na informace jako právo politické proto znamená, že každý má právo být informován o záležitostech veřejného zájmu a současně má právo na přístup k informacím.<sup>48</sup>

### 1.4.3 Cenzura

Článek 17 odstavec 3 Listiny základních práv a svobod stanovuje, že je cenzura nepřípustná. Cenzura není přesně definována v Listině a ani v jiném platném právním předpise. Jak ale uvádí Jiří Herczeg, tak „*definici cenzury obsahoval zákon č. 81/1966 Sb., který uváděl, že cenzurou se rozumějí jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky. Nový tiskový zákon ale definici cenzury neobsahuje.*“<sup>49</sup>

Definice cenzury tak můžeme najít v mnoha zdrojích. Pro svoji práci jsme vybrali definici od Ireny Reifové. Cenzura je v širokém pojetí jakákoliv kontrola informací. Konkrétně je za cenzuru považován státní dohled nad šířením mediálních obsahů, televize, tištěných médií, rozhlasu a filmu. Podmínkou užití pojmu bývá násilný zásah do práv autorů a vydavatelů.

Cenzuru můžeme rozdělit mimo jiné podle oblastí na politickou, náboženskou, hospodářskou a mravnostní. Nejstarší doklad o cenzuře pochází z roku 325, kdy byl na koncilu v Nice zakázán Ariův spis Thalius. O cenzuře médií lze pak ale uvažovat až s rozvojem českých novin, což je od konce 18. století. Cenzura figuruje ve všech společnostech i v nejvíce rozvinutých demokraciích, ovšem ne vždy je spojována s mocenskými snahami státního aparátu. Ve výkladu současného světa představuje cenzura bezpříkladné potlačení transferu informací a idejí, které jsou považovány za urážlivé, nebo nemorální, navádějící ke vzpouře, rouhavé a také ohrožující národní bezpečnost. Je založena na ochraně rodiny, náboženství a státu. Byla přijata řada smluv a deklarací pro posílení svobody a lidských práv Charta OSN r. 1948, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.<sup>50</sup>

---

<sup>48</sup> HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, s. r. o., 2004, s. 15. ISBN 80-86199-94-0.

<sup>49</sup> Tamtéž, s. 12-13.

<sup>50</sup> REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, s. 26-28. ISBN 80-71-78-926-7.

## 2. Etické kodexy

### 2.1 Vznik a vývoj

První historický kodex vytvořil pro své redaktory známý americký vydavatel Charles A. Dana roku 1868. A jedním z prvních národních kodexů je Kánon americké žurnalistiky z roku 1923. Otázce pravdivosti novinářských tvrzení věnoval tento kodex jednu celou část, která se jmenovala „Statečnost, pravdomluvnost, přesnost“. První mezinárodní kodex novinářské etiky byl přijat Mezinárodní federací novinářů roku 1939. Obsahoval krom jiného také pravidlo 3, v němž stojí: „*Novinář může upustit od zveřejnění pravdivé zprávy, ale nikdy nesmí uveřejnit zprávu, o které ví, že je falešná.*“<sup>51</sup>

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let se začalo i u nás diskutovat o etice v různých profesích, včetně profese novináře. Byla to zcela nová situace, protože média působících dlouhých 40 let v totalitní společnosti byla nástrojem k posilování právě totalitní komunistické vlády. Podobně fungovali přirozeně také novináři. S rokem 1989 se však situace proměnila. Novináři sami tak najednou chápali každou regulaci jako výrazný zásah do omezování svobody slova. Myšlenky etiky a samoregulace se stávaly až heretické. O první hlubší diskuzi o etické rovině tak díky této citlivosti můžeme mluvit v podstatě až v polovině devadesátých let.

Ale vraťme se ještě trochu v čase: v roce 1954 se totiž konal kongres Mezinárodní federace novinářů a schválil deklaraci principů novinářského chování, která byla následně upravena v roce 1986. Tato deklarace je známá jako norma profesionálního chování novinářů a je to dodnes uznávaná etická norma po celém světě.<sup>52</sup> V roce 1993 navíc Rada Evropy schválila Rezoluci č. 1003 o etice v žurnalistice a tyto etické zásady měly být uplatňovány všemi novináři v celé Evropě.<sup>53</sup> Prvním médiem, které se rozhodlo zhostit této etické myšlenky v České republice, byla Česká televize, a to až po vzniku ČR. Konkrétně schválila 27. září 1995 její Rada návrh generálního ředitele veřejné služby Statut ČT, jehož přílohou byl i právě Kodex ČT, který obsahoval též části o etice žurnalistiky.<sup>54</sup>

Na

---

<sup>51</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006, s. 34. ISBN 80-903852-0-6.

<sup>52</sup> Deklarace principů novinářského chování. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/syndikat/deklarace/>

<sup>53</sup> Kodex České televize. *Radiotv* [online]. 2002 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: [http://www.radiotv.cz/p\\_tv/t\\_obecne/kodex-ceske-televize/](http://www.radiotv.cz/p_tv/t_obecne/kodex-ceske-televize/)

<sup>54</sup> MORAVEC, Václav a kol. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005, s. 53. ISBN 80-7178-925-9.

základě tohoto Kodexu byl pak ustanoven Etický panel, jehož úkolem bylo se zabývat případnými etickými prohřešky ve vysílání České televize.

Také valná hromada Syndikátu novinářů přijala 18. června 1998 svůj Etický kodex novináře. Tím si přijala také významná novinářská asociace vlastní etickou normu. V prosinci roku 1994 v Praze se konala ministerská konference o médiích. Delegátem za Českou republiku byl ředitel České televize. Výsledkem tohoto setkání bylo to, že *„novináři mají právo přijímat své vlastní samoregulační normy např. ve formě etického kodexu. Ty mají být dobrovolně přijaty, dobrovolně uplatňovány a výkon novinářského povolání je založen zejména na základním právu na svobodu projevu, zaručenou článkem č. 10 Evropské konvence o lidských právech.“*<sup>55</sup>

Komise pro etiku byla jako nový orgán schválena v roce 1998 též správní radou Syndikátu novinářů. Kodexy chování novinářů obecně se snaží vytyčit základní odpovědnost novinářů a také usilují o to, sladit práva a svobody novinářů se svobodami občanů. Syndikát novinářů vypracoval svůj Etický kodex novináře, jak již na to bylo poukázáno, na základě jednak národních, jednak mezinárodních dokumentů. Kodex jsou povinni dodržovat všichni členové tohoto syndikátu. K jeho dobrovolnému dodržování však Syndikát vyzval všechny novináře působící v České republice.<sup>56</sup> Průkopníkem se v přijímání vlastních etických kodexů stal zpravodajský časopis Týden. Tento etický kodex na svých stránkách zveřejnil 5. října 1999. Byl zde kladen důraz na řadu aspektů novinářské práce, především však na přesnost, nestrannost a nepředpojatost.

České deníky začaly své etické kodexy vytvářet až po roce 2000. V lednu v roce 2002 přijaly svůj kodex Hospodářské noviny a deník Mladá Fronta Dnes přijal svůj etický kodex 18. března 2002. Leden 2001 se do historie českých médií zapsal televizní krizí, zvanou též vánoční krizí v České televizi. Příčinou krize byly údajné tlaky na obsahové fungování televize, ovšem to není předmětem této diplomové práce. A jedním z důsledků této krize bylo přijetí novely zákona o České televizi č. 39/2001 Sb. Novela ukládá Radě České televize za povinnost předkládat Kodex ČT ke schválení Poslanecké sněmovně. Dále novela konstatovala, že porušení Kodexu je kvalifikováno jako porušení pracovní kázně podle zákoníku práce. V roce 2001 byl také přijat zákon

---

<sup>55</sup> MORAVEC, Václav a kol. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005, s. 55. ISBN 80-7178-925-9.

<sup>56</sup> Složení komise a stanovy. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/slozeni-a-stanovy/>

č. 2031/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.<sup>57</sup> Vytvoření etických pravidel mělo být výsledkem letitých zkušeností redakčních týmů, reflexe zaběhnutých postupů a především by měla být pravidla založená na komunikaci mezi veřejností a novináři.<sup>58</sup> Tento proces však byl v České republice a také obecně v širším postsocialistickém prostoru narušen komunismem, nakonec se však podařilo nastavit alespoň v dokumentech fungování etických norem.

## 2.2 Principy a charakteristika etických kodexů

Etický kodex je tedy souhrn konkrétních pravidel chování se v dané společnosti. Radek Mezulánik charakterizuje etický kodex jako dokument, obsahující základní pravidla slušného chování. Jak už bylo řečeno v předchozí kapitole, tak takřka každá profese má svůj etický kodex. Za základní podmínky morálky Mezulánik označuje nezávislost, dobrovolnost a svobodu. Dalšími kategoriemi, které jsou často zmiňovány v souvislosti s etikou, jsou pak důstojnost, čest a svědomí.<sup>59</sup> Praxe z poslední doby ukazuje, že vnější kontrola žurnalistiky za pomoci právních norem je dnes asi nedostatečná. Kam tedy nedosahují zákony a právní normy, tam by se měl novinář řídit „alespoň“ nepsanými pravidly, která jsou explicitně nepostižitelná, která však apelují na jeho mysl a smysl pro férovost. Měli by se tedy řídit i etickým kodexem a ten by měl zprostředkovávat jasné představy o tom, co je a co není v žurnalistice považováno za „profesionální“, resp. za profesně přípustné.

Novináři také ve svém povolání potřebují i sami pro sebe oporu, aby se jí mohli přidržet, jestliže se před nimi objeví jakýkoliv problém, který má právě co do činění s etikou. V současnosti je tak důležité a je to také velkou výzvou, vzbudit zájem o etiku především u začínajících novinářů.<sup>60</sup> Etické problémy by tak měly být součástí jejich edukace, a to jak během studia, tak i při výkonu své činnosti. Významným teoretikem, který se zabývá dlouhodobě novinářskou etikou, je Denis McQuail. Ten zdůrazňuje především serióznost médií. Podle něj ale etika souvisí spíše s jednotlivými novináři

---

<sup>57</sup> RUSS-MOHL, Kolektiv autorů. *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum, 2003, s. 158. ISBN 80-246-0632-1.

<sup>58</sup> MORAVEC, Václav a kol. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005, s. 57. ISBN 80-7178-925-9.

<sup>59</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006, s. 29 - 30. ISBN 80-903852-0-6.

<sup>60</sup> BAKIČOVÁ, Hana a Stephan RUB-MOHL. *Žurnalistika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, s. 237. ISBN 80-247-0158-8.

a nikoli se skupinou novinářů jako celkem. Podoba etického kodexu však také závisí na zvycích a tradicích jednotlivých zemí. Především ale záleží na tom, kdo kodex formuluje. Zda to jsou redaktori, vydavatelé, šéfredaktori nebo novináři.<sup>61</sup>

Novinářská profese má především dva základní etické ideály, a to „*pravdivost a pocit zodpovědnosti vůči tomu, o kom píšeme, jakož i vůči tomu, pro koho píšeme.*“<sup>62</sup> To je všeobecně považováno za základ novinářské etiky. Pro tuto práci byla vybrána charakteristika etického kodexu Syndikátu novinářů, a to z toho důvodu, že je nejobecnějším východiskem pro práci novináře. Kodex je, či má být závazný pro členy a Syndikát dobrovolně vyzval k jeho dodržování také všechny novináře v České republice.

Samotný kodex je rozčleněn na tři samostatné body. První část se zabývá právem občanů na pravdivé, včasné a především nezkreslené informace. Novináři právo na informace realizují svojí činností. Člověk má právo na objektivní obraz skutečnosti, a proto je novinář plně odpovědný za to, že informace jsou pravdivé, včasné, úplné a také nezkreslené. Novinář je proto dle kodexu povinen zveřejňovat pouze informace, u kterých je znám původ. Dále musí novinář respektovat pravdu bez ohledu na to, jaké důsledky to pro něj může mít a dbát na rozlišení osobních názorů a faktů.

První bod kodexu se zaměřuje na svobodu tisku, novinář se také nesmí odchylovat od pravdy a musí odmítat jakýkoliv nátlak. Je dále povinen nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informací. Kodex pamatuje i na veřejný zájem, proto by se použití nepoctivých prostředků mělo posuzovat právě se zájmem veřejnosti. Ve druhém bodě etického kodexu se jedná o vysokou profesionalitu v žurnalistice. Povahou práce novináře je odpovědnost k veřejnosti, a proto novinář nese odpovědnost za své uveřejněné materiály. Nesmí přijímat peníze a dary ve sféře, kde by jeho postavení novináře mohlo být zneužito. Stejně tak nesmí zneužívat výhod a výsad, plynoucích z povolání novináře. Novinář se dle kodexu také nesmí podepisovat svým jménem pod žádné reklamy.

Třetí bod se zabývá důvěryhodností, seriózností a slušností zvyšující autoritu médií. Každá informace podle kodexu musí být přesná a prověřená. Pokud si zdroj přeje

---

<sup>61</sup> MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2009, s. 148. ISBN 978-80-7367-574-5.

<sup>62</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006, s. 32. ISBN 80-903852-0-6.

zůstat utajen, novinář je tedy povinen zachovat profesionální tajemství. Kodex upozorňuje na striktní respektování soukromí osob, především dětí. Novináři jsou dále též povinni dodržovat zásadu presumpce neviny. Kodex považuje za nejvážnější profesionální chyby pomluvu, lež, překroucení dokumentů a neprokázané obvinění. Plagiát kodex přísně zakazuje, stejně tak ztvárňování námětu, který by podněcoval jakoukoliv diskriminaci. Novinář svoji činností nesmí dostat dotčenou osobu do nesnází nebo osobní tísně, dále nesmí využívat získané informace ve svůj prospěch, než budou zveřejněny.<sup>63</sup> V demokratické společnosti zde působí i různé pohledy na jeden a tentýž problém. To, co pro jednoho je pravda, pro druhého může být považováno za lež. Můžeme tedy konstatovat, že pravda bude mít vždy subjektivní charakter. Dle Radka Mezulánika by do otázek etiky neměly zasahovat státní orgány ani instituce, právě ty totiž mohou být specificky zainteresovány v možných konfliktech. Kdo by se tedy měl etikou zabývat? Kodex profesionální novinářské etiky a rozhodčí tisková rada, ustanovená na bázi novinářských a vydavatelských sdružení.<sup>64</sup>

## 2.3 Legislativní úprava etických kodexů

Dodržování etických kodexů není právně vymahatelné, proto musí každý jedinec disponovat také svými vlastními etickými zásadami, tedy jistou seberegulací. Je velmi komplikované posuzování etických hranic u konkrétních problémů, proto si jednotlivé mediální organizace vytváří vlastní etické kodexy. Médii se věnují v ČR tyto zákony: zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, tiskový zákon, zákon o regulaci reklamy, o neperiodických publikacích, zákon o Českém rozhlasu, o České tiskové kanceláři a dále o České televizi. Médii se také dotýká dále občanský zákoník, trestní zákon a autorské právo.

Zákon č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů vstoupil v platnost 17. května 2001. Tento zákon zřizuje Radu pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV), což je nejvyšší regulační orgán českých médií. O Radě se v této práci zmiňujeme v kapitole regulačních orgánů. Tento zákon

---

<sup>63</sup> Etický kodex. *Syndikát novinářů* [online]. 1999 [cit. 2015-05-6]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>

<sup>64</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006, s. 32 a 39. ISBN 80-903852-0-6.

upravuje výkon státní správy v oblasti rozhlasového a televizního vysílání, dále také zpracovává různé specifické předpisy Evropské unie.<sup>65</sup>

Zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi nabyl účinnosti dne 1. 1. 1992 a byl mnohokrát novelizován. Tento zákon definuje Českou televizi a také vymezuje způsob, jakým Česká televize naplňuje v oblasti televizního vysílání veřejnou službu. Dále zákon upravuje také mimoprávní pravidlo a tím je Etický kodex České televize.<sup>66</sup> Tento kodex schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky a vstoupil v platnost 2. července 2003. Pro pracovníky České televize je kodex právně závazný a jeho porušení je podle smlouvy kvalifikováno jako porušení pracovní kázně, a to dle zákoníku práce č. 262/2002 Sb. Je takovým vnitřním regulačním předpisem této významné mediální společnosti.

Dalším zákonem je č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu. Tento zákon vstoupil v platnost 7. listopadu 1991. Zákon zřizuje Český rozhlas jakožto pokračovatele Československého rozhlasu a také Radu Českého rozhlasu.<sup>67</sup> Rada má na starosti kontrolu tohoto média, které je financováno z rozhlasových poplatků. Je tedy jasné, že Rada není správním orgánem, má pouze zajistit kontrolu média veřejností. Rada má devět členů a ohledně ekonomických záležitostí disponuje pětičlennou dozorčí komisí. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky volí členy této Rady. Dvakrát ročně pak Rada politické reprezentaci odevzdává zprávu o své činnosti a o hospodaření Českého rozhlasu.<sup>68</sup> Kodex Českého rozhlasu je formulován velmi podobně jako kodex České televize. Český rozhlas je povinen seznámit všechny nové zaměstnance s tímto kodexem ještě před uzavřením pracovní smlouvy. Zaměstnanci Českého rozhlasu jsou tedy povinni kodex dodržovat.<sup>69</sup>

---

<sup>65</sup> O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. 231/2001. 2001.

Dostupné také z: <http://www.rtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

<sup>66</sup> Zákon České národní rady: o České televizi. 483/1991. 1991. Dostupné také z:

<http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/zakony/pdf/zakon-o-ceske-televizi.pdf?verze=2015-05-23-20:38:38>

<sup>67</sup> Zákon České národní rady: o Českém rozhlasu. 484/1991. 2005. Dostupné také z:

[http://www.rozhlas.cz/digital/legislativa/\\_zprava/uplne-zneni-zakona-o-ceskem-rozhlase-s-novelami-ohledne-digitalizace--158850](http://www.rozhlas.cz/digital/legislativa/_zprava/uplne-zneni-zakona-o-ceskem-rozhlase-s-novelami-ohledne-digitalizace--158850)

<sup>68</sup> Rada Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. 2010 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z:

<http://www.rozhlas.cz/rada/orade>

<sup>69</sup> Kodex Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. 2010 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z:

[http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/\\_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056](http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056)



### 3. Regulační orgány českých médií

#### 3.1 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

*„Rada pro rozhlasové a televizní vysílání je ústřední orgán státní správy, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání a v oblasti audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání poskytovaných podle zákona č. 142/2012 Sb.“<sup>70</sup>*

Radu tvoří 13 členů a na návrh Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR je jmenuje a odvolává předseda vlády. Členství je veřejnou funkcí a každý člen je volen na období šest let. Do funkce člena Rady může být navržen a následně jmenován občan České republiky. Musí být způsobilý k právním úkonům a musí mít trvalý pobyt na území ČR, zároveň musí být starší 25 let a dalším požadavkem je také bezúhonnost. Do funkce nemůže být zvolen člověk, který má za sebou dvě po sobě jdoucí funkční období v této Radě. Členové rady se nesmějí angažovat v politických stranách nebo hnutích; požadavek jejich apolitičnosti je významným kritériem, které dokladuje snahu o apolitické rozhodování v této radě. To je přitom problematické již jen tou skutečností, že rada je volena poslanci Parlamentu ČR.

Dále členové ani osoby jim blízké nesmějí podnikat ani zastávat funkce v oblasti hromadně sdělovacích prostředků.<sup>71</sup> Podle § 9 zákona 231/2001 Sb. Rada volí ze svých členů předsedu a tři místopředsedy. Předseda Rady následně řídí činnost celé Rady a jedná jejím jménem. Rada je usnášení schopná tehdy, pokud je na jednání přítomna nadpoloviční většina členů a je-li současně přítomen předseda Rady nebo některý z místopředsedů, pokud zákon nestanoví jinak. Podnět je k projednávání této Rady přijat nadpoloviční většinou hlasů a o výsledcích hlasování je zpracován protokol. Člen Rady je také povinen zachovávat mlčenlivost.<sup>72</sup> Podle § 4, odstavce 2, zákona 132/2010 Rada dohlíží na zachovávání a rozvoj rozmanitosti programů a informací, dbá také na obsahovou nezávislost.<sup>73</sup> Paragraf 5 zákona 231/2001 Sb. charakterizuje působnost

---

<sup>70</sup> Poslání Rady. 2015. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/poslani-rady/index.htm>

<sup>71</sup> Zákon provozování rozhlasového a televizního vysílání. 2001. In: 231/2001 Sb. s. § 7. Dostupné také z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

<sup>72</sup> Zákon provozování rozhlasového a televizního vysílání. 2001. In: 231/2001 Sb. s. § 4. Dostupné také z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

<sup>73</sup> Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů. 2010. In: 132/2010 Sb. s. § 4. Dostupné také z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/10-132.htm>

RRTV, která dohlíží na dodržování právních předpisů. Dále uděluje, mění a odnímá licence k provozování vysílání. Vydává, mění a ruší rozhodnutí o registraci k převzatému vysílání. Rada vede evidenci provozovatelů vysílání i převzatého vysílání, dále monitoruje jejich obsah. Také upozorňuje na porušení povinností stanovených zákonem č. 231/2001 Sb. a stanovuje lhůtu k nápravě.

Rada má pravomoc podle tohoto zákona udělovat sankce. Předkládá návrh svého rozpočtu Ministerstvu financí a příslušnému orgánu Poslanecké sněmovny. Dále spolupracuje s různými podobnými orgány Evropské unie, zejména při předávání a získávání údajů, informací a rozhodnutími vydanými na základě zákona. „*Rada zastupuje Českou republiku ve Stálém výboru zřízeném podle čl. 20 Evropské úmluvy o přeshraniční televizi. Vydává stanoviska, která vyjadřují její právní názor.*“<sup>74</sup>

Mezi povinnosti RRTV podle §6 zákona 231/2001 Sb. patří předkládání každoroční výroční zprávy o své činnosti v oblasti rozhlasového a televizního vysílání. Rada ji předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Musí zde pravdivě informovat o situaci v rozhlasovém a televizním vysílání v České republice a celkově o výsledcích kontrol dodržování právních předpisů. Odvolání Rady může navrhnout předsedovi vlády Poslanecká sněmovna, jestliže Rada závažně a opakovaně neplní své povinnosti. Rada dále vydává směrem k vládě a orgánům státní správy stanoviska a v těchto věcech požaduje jejich součinnost. Vláda je pak povinna si vždy žádat stanoviska Rady a následně jí v mezích poskytnout součinnost.<sup>75</sup>

Rada zasedá zpravidla dvakrát do měsíce. Zasedání se konají bez účasti veřejnosti a účast dalších osob na zasedání, zpravidla expertů na vybrané oblasti, které rada projednává, povoluje předseda Rady. Zasedání Rady se účastní všichni členové Rady. Nepřítomnost na zasedání omlouvá člen Rady předem předsedovi Rady. Zasedání zahajuje, ukončuje a řídí předseda nebo jím pověřený člen. Rada ve správních řízeních i v jiných projednávaných záležitostech podle povahy věci přijímá usnesení, bere projednávané věci na vědomí, nebo je odkládá na pozdější dobu. Zvukový ani obrazový záznam ze zasedání se nepořizuje. Rada vydává tiskové zprávy ze zasedání a pořádá tiskové konference. Tiskovými sděleními informuje rovněž o své další činnosti.

---

<sup>74</sup> Evropská úmluva o přeshraniční televizi, ve znění Protokolu pozměňujícího Evropskou úmluvu o přeshraniční televizi vyhlášená pod č. 57/2004 Sb. m. s.

<sup>75</sup> Zákon provozování rozhlasového a televizního vysílání. 2001. In: 231/2001 Sb. s. § 6. Dostupné také z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

Rozpočet Rady v roce 2015 je v příjmech celkem 6 550 000 a 54 816 604 ve výdajích a její činnost je hrazena ze státního rozpočtu ze samostatné kapitoly.<sup>76</sup>

Členové RRTV si na každý rok stanovují priority, na něž se v daném roce zaměřují. Nejdůležitější prioritou z poslední doby je ochrana dětských diváků před stále většími negativními dopady vysílání. Zvláštní pozornost byla zaměřena na vysílání upoutávek na noční pořady v průběhu dne a na vysílání kriminálních seriálů ve vysílacích časech, kdy děti nejčastěji sledují televizi bez dozoru dospělých. Tyto spoty vyvolaly společenskou diskuzi na téma vlivu médií na chování a jednání mladých. Jednou z dalších priorit byl také monitoring voleb, z poslední doby to byly volby komunální a senátní. Z dalších priorit to byla například kontrola ezoterických a soutěžních interaktivních pořadů, nebo dodnes velmi diskutovaná a zároveň kontroverzně přijímaná otázka stereotypizace menšin.<sup>77</sup>

### 3.2 Syndikát novinářů

Syndikát novinářů (dále též jen SN) je dobrovolným sdružením novinářů v České republice. Členem se může stát každý aktivní novinář. Člen SN se pak musí řídit Etickým kodexem a především dodržovat stanovy, tj. jednat v souladu s dobrými mravy, které právě SN stanovuje směrem k novinářské činnosti. SN je všemožně neutrální, zejména však politicky a nábožensky. Aktivně se angažuje za šíření svobody slova, vyjadřování, za umožnění práva na kritiku a oponování, dále za svobodu shromažďovat se, analyzovat a šířit informace prostřednictvím tištěných i elektronických médií.<sup>78</sup> Tím je činnost syndikátu v podstatě v souladu se základními demokratickými principy tohoto státu. Ukazuje se zde, že je to právě novinářská práce, která je jedním z lakmusových papírků existence demokratické společnosti.

Syndikát novinářů ustanovuje v rámci své organizační struktury etickou komisi, která působí pouze na území České republiky a jejíž činnost byla schválena správní radou Syndikátu novinářů ČR 26. 11. 1998. Stanovy syndikátu nabyly účinnosti

---

<sup>76</sup> Rozpočet Rady na rok 2015. 2015. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/hospodareni/rozpocet-rady/2015.htm>

<sup>77</sup> Zpráva o plnění priorit Rady za rok 2014. 2014. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: [http://www.rrtv.cz/files/priority/Zprava\\_o\\_plneni\\_priorit\\_Rady\\_za\\_rok\\_2014.pdf](http://www.rrtv.cz/files/priority/Zprava_o_plneni_priorit_Rady_za_rok_2014.pdf)

<sup>78</sup> Syndikát novinářů. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/>

26. listopadu 1998, aktualizovány pak byly 31. října 2007. Jednací řád komise nabyl účinnosti dne 26. 11. 1998. Syndikát novinářů je nezávislá profesní instituce a jejím posláním je naplňovat Ústavu Mezinárodní federace novinářů. Komise SN má celkem jedenáct členů a mohou zde zasednout i novináři, odborníci a nečlenové SN. „*Všichni členové komise jsou držiteli osvědčení podle § 9 odst. 1 zák. č. 451/91. V případě, že požadované osvědčení nevlastní, lze to na dobu nezbytně nutnou k jeho vystavení nahradit místopřísežným prohlášením.*“<sup>79</sup>

Etická komise vychází především z Etického kodexu novinářů. Materiály jsou členům předávány nejméně pět dnů před schůzí, spíše ovšem s větším předstihem tak, aby komise dokázala dospět skutečně ke kvalitnímu rozhodnutí, jež by následně mělo nějakou platnost a jež by přispělo ke kultivaci novinářské práce. Podnět se projednává tehdy, jestliže pro něj hlasuje nadpoloviční většina přítomných na jednání, a seznam podnětů je veřejný. Mezi povinnosti komise patří vyslechnout si všechny strany, což je považováno za seriózní základ pro kvalifikované rozhodnutí. Stanovisko je komisí přijato, pokud pro něj hlasuje nadpoloviční většina všech přítomných na jednání. Po jednání zpracuje jeden z členů písemné stanovisko, které je následně zveřejněno. Jestliže není stanovisko přijato opakovaně, tak komise konstatuje, že není schopná dospět k jednoznačnému závěru.<sup>80</sup>

### 3.3 Rada České televize

Rada České televize je zřízena na základě zákona č. 483/1991 Sb. o České televizi. Rada je orgánem, díky kterému se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti České televize. Radu tvoří 15 členů, ty volí a odvolává Poslanecká sněmovna. Je důležité, aby zde byly zastoupeny významné kulturní, sociální, politické a další proudy ve společnosti. Volební období každého jednoho člena rady je šest let, přičemž každé dva roky je volena jedna třetina nových členů a členové mohou být voleni opakovaně.

Podobně jako v předchozí Radě, tak i zde členové nesmí zastávat funkce v žádné politické straně a nesmí působit v žádné další Radě či komisi v oblasti hromadně

---

<sup>79</sup> Stanovy komise pro etiku. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/slozeni-a-stanovy/>

<sup>80</sup> Složení komise a stanovy. 2015. *Syndikát novinářů* [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/slozeni-a-stanovy/>

sdělovacích prostředků. Členství je zároveň veřejnou funkcí. Schůze jsou veřejné a zde Rada projednává připomínky a podněty k činnosti České televize. Pokud se kdokoliv z české veřejnosti domnívá, že Česká televize porušila na základě nečinnosti generálního ředitele ČT, své zákonné poslání, může podat stížnost právě Radě ČT. Do působnosti samotné Rady spadá též jmenování a odvolávání generálního ředitele ČT, což je mediálně velmi sledovaný bod její činnosti. Dále Rada také schvaluje a kontroluje plnění rozpočtu. Především ale patří mezi její povinnosti předkládat ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR Kodex České televize, což je s ohledem na téma této diplomové práce jedna ze stěžejních oblastí. Dohlíží ale také na plnění úloh veřejné služby a na naplňování zásad, které vyplývají z Kodexu České televize. Náklady na celkovou činnost Rady jsou hrazeny ze zvláštní položky rozpočtu České televize.<sup>81</sup>

### 3.4 Samoregulátoři

#### 3.4.1 Asociace televizních organizací

Asociace televizních organizací (dále jen ATO) je zájmovým sdružením právnických osob a byla založena 1. 3. 1997. Zastřešuje projekt elektronického měření sledovanosti a poskytuje koncovým uživatelům jednotná data o sledovanosti televizních stanic v České republice. Činnost tohoto sdružení spočívá v elektronickém měření sledovanosti a vypracovávání analýz.<sup>82</sup> Řádným členem se může stát právnická osoba provozující televizní vysílání nebo právnická osoba s předmětem činnosti v oblasti televizní reklamy na území ČR. Řádnými členy ATO, jsou Česká televize, FTV Prima spol. s r.o., Asociace komunikačních agentur. Přidruženými členy jsou Óčko, Barrandov a Asociace producentů v audiovizí. Obchodním partnerem je společnost CET 21 spol. s r. o. Součástí ATA je Samoregulační komise, ta se zabývá etikou v oblasti výroby a TV vysílání. Prezidentem ATA byl zvolen 11. 4. 2013 Petr Dvořák. RRTV dne 7. 9. 2010 přidala Asociaci do samoregulačních orgánů. Valná hromada ATO na svém 20. zasedání dne 16. 12. 2008, schválila Etický kodex redaktorů zpravodajských,

---

<sup>81</sup> Rada České televize. *Česká televize* [online]. 2015 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/co-je-rada-ct/>

<sup>82</sup> O sdružení. 2015. *Asociace televizních organizací* [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/>

politicko-publicistických a ostatních publicistických pořadů.<sup>83</sup> „Vytváření systému etické regulace v oblasti výroby a vysílání zpravodajských a publicistických pořadů členů ATO a systému samoregulace ve všech oblastech upravených zákonem 231/2001 Sb. v platném znění nebo jiným zvláštním předpisem upravujícím oblast TV vysílání. Za tímto účelem sdružení přijímá etický kodex redaktorů zpravodajských, politicko-publicistických a ostatních publicistických pořadů a pravidla samoregulace v oblasti vysílání, jejich součástí je i vydávání stanovisek samoregulačního orgánu při ukládání pokut regulačními orgány se sankční působností pro oblast televizního vysílání.“<sup>84</sup> Valná hromada ATO také na svém 27. zasedání dne 23. 4. 2012, schválila Kodex pravidel pro umístění produktu v televizním vysílání.

### 3.4.2 Sdružení pro internetový rozvoj

Sdružení pro internetový rozvoj (dále jen SPIR) je profesní sdružení působící v oblasti internetu, působící od roku 2000. V současné době sdružení tvoří 56 členů a kromě provozování výzkumu, poskytuje také expertní analýze vývoje internetového trhu u nás. SPIR je samoregulátorem audiovizuálního a autorsky chráněného obsahu na internetu a garantem samoregulačního rámce pro online behaviorální reklamu.<sup>85</sup> SPIR ustanovuje komisi samoregulátora. Komise vytváří zásady chování při přebírání obsahu na internetu, dále řeší stížnosti a vydává doporučení.<sup>86</sup>

Komise se skládá z pěti členů. Součástí samoregulace je etický kodex „Účelem tohoto kodexu je poskytnout všem, kteří se pohybují v internetové branži srozumitelný výklad omezení, která české právní předpisy stanovují na ochranu práv původců obsahu poskytovaného na internetu a současně jim poskytnout doporučené postupy, při jejichž dodržení je možné cizí obsah využívat, aniž by se ten, kdo tento obsah užije, vystavil riziku sankce.“<sup>87</sup> Každý subjekt působící na internetu může tento kodex podepsat. Svým podpisem potvrzuje, že se tímto dokumentem bude řídit.

---

<sup>83</sup> Poslání. 2015. *Asociace televizních organizací* [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/>

<sup>84</sup> Smoregulace. 2010. *Asociace televizních organizací* [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/pravni-agenda/samoregulace>

<sup>85</sup> O sdružení. 2012. *Sdružení pro internetový rozvoj* [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.spir.cz/o-sdruzeni>

<sup>86</sup> Komise samoregulátora. 2012. *Sdružení pro internetový rozvoj* [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.samoregulace.cz/komise-samoregulatora>

<sup>87</sup> Etický kodex přebírání zpráv na internetu. 2012. *Sdružení pro internetový rozvoj* [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.samoregulace.cz/eticky-kodex-prebirani-zprav-na-internetu>

Internet totiž vznikl jako svobodné prostředí, každý zde může šířit své názory a proto je důležité, aby existovala pravidla, která blíže vysvětlí, co je dovoleno co nikoliv a aby existoval orgán, který bude usilovat o to, aby se předcházelo případným sporům.<sup>88</sup>

---

<sup>88</sup> Etický kodex přebírání zpráv na internetu. 2012. *Sdružení pro internetový rozvoj* [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.samoregulace.cz/eticky-kodex-prebirani-zprav-na-internetu>

## **PRAKTICKÁ ČÁST**

### **4. Empirické šetření**

#### **4.1 Vymezení výzkumného cíle, otázek a hypotéz**

Tato diplomová práce je vedle své teoretické části složená také z části empirické. K problematice fungování etických problémů v praxi jsme zvolili analýzu třech vybraných kauz. Cílem není ani tolik podat vyčerpávající rozbor těchto kauz, jako spíš jejich prostřednictvím ukázat na problematické užívání etických kodexů v praxi. Vycházíme zde exemplárně z etických kodexů Syndikátu novinářů a České televize. Pro tuto část diplomové práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky:

- Jaké etické prohřešky se objevují v těchto kauzách?
- Jak se na příkladu těchto kauz ukazuje fungování obou výše zmiňovaných etických kodexů?

K těmto dvěma výzkumným otázkám je též uzpůsobeno členění kapitol popisujících tyto případové studie. Stanovení hypotéz v kvalitativním výzkumu je vždy poněkud problematické. Zabýváme-li se otázkou etických kodexů v novinářské praxi, pak i v níže popsáných kauzách budeme naši pozornost směřovat k činnosti novinářů. Bude nás tedy nutně zajímat jejich případné neetické jednání. Toho si musíme být vědomi, a to především proto, že rozhodně neetického a s určitou jistotou nezákonného jednání se v daných kauzách dopouštěli jejich jednotliví aktéři z řad politiků. Etičnost či neetičnost jejich jednání však není předmětem diplomové práce. Omezíme se tedy tak na hodnocení činnosti novinářů, iniciátorů těchto kauz. S ohledem na realizované rozhovory s našimi respondenty vyslovme hypotézu, že postupy, jaké zvolili jejich kolegové při odkrývání těchto kauz, budou označeny za neetické a že si respondenti budou vědomi prohřešku proti kodexu a že budou požadovat potrestání.



## 4.2 Výzkumný vzorek

Vzhledem k zaměření této výzkumné části, které je kvalitativní, se v případě výzkumného vzorku jedná jen o malý počet, jak případových studií na straně jedné, tak i respondentů, s nimiž byly udělány rozhovory, na straně druhé.

Případové studie jsou tři, již bylo zmíněno, že je spojuje politika a díky tomuto jejich malému počtu si tato práce samozřejmě nemůže dovolit aspirovat na to přinést nějaký reprezentativní poznatek. Na druhou stranu již jen analýza těchto tří případových studií, tedy to, jak se v případě těchto kauz porušily nebo neporušily etické kodexy, můžeme považovat za přidanou hodnotu této diplomové práce. Vedle toho tvoří výzkumný vzorek čtyři vybraní novináři-reportéři, působící v českých televizích. Spojuje je věk od 25 do 35 let a můžeme tedy říci, že se jedná o velmi mladé novináře (s omezenými zkušenostmi z práce v médiích). Dále je spojuje snaha o jistou míru investigativity v jejich činnosti a též ochota participovat na tomto šetření. Jedná se o dva muže a dvě ženy.

Respondent 1: Muž, 35 let, redaktor České televize

Respondent 2: Muž 28 let, redaktor TV Prima

Respondent 3: Žena 30 let, redaktorka České televize

Respondent 4: Žena 25 let, redaktorka TV Nova

## 4.3 Výzkumná metodika

Jak již bylo zmíněno, tato práce využívá dvou základních empirických postupů. Na straně jedné jsou to případové studie. Na straně druhé expertní standardizované rozhovory.

Případové studie řadíme k metodám heuristickým, jejichž cílem je primárně nalézat na vybraných příkladech odpovědi na vybrané problémy. Mají též poměrně silnou ilustrační funkci a slouží k detailnímu studiu několika málo případů. Jejich cílem je zachytit složitost nějakého případu a poukázat primárně na specifika oné jedné vybrané případové studie. Jsou tedy využívány k tomu, abychom na základě důkladné analýzy jednoho případu nebo velmi malého počtu případů mohli porozumět jiným případům. Vybrané případové studie do značné míry zastupují kauzy tohoto typu, čímž vzniká alespoň částečně nárok na jistou generalizaci zjištěných poznatků.

Platí ale, že výsledky případových studií nejsou obecně platné a jsou zároveň i těžko přezkoumatelné. To skýtá problém při jejich celkovém vyhodnocování.<sup>89</sup>

Jako druhá výzkumná technika sběru dat byl v této diplomové práci použit standardizovaný rozhovor.<sup>90</sup> Jedná o kvalitativní typ výzkumu kdy opět, stejně jako v předchozím odstavci, neaspirujeme na kvantifikaci dat, ale vycházíme primárně z jejich podrobné analýzy. Ta pak slouží právě k formulování závěrů, které však nemají reprezentativní charakter. Toho si musíme být vědomi po celou dobu realizace a vyhodnocování těchto dat.

#### 4.4 Časová organizace výzkumu

Rozvory byly realizovány v období leden až březen 2015. S respondenty byly domluveny osobní schůzky mimo jejich pracoviště a odpovědi byly se souhlasem zaznamenány na diktafon a následně zpracovány. Respondenti velmi často hovořili o své činnosti v rámci etiky a považovali tyto informace za důvěrné. Vzhledem k tomu je ve výstupech tohoto výzkumu zachována anonymita.

---

<sup>89</sup> Problematice výzkumu případových studií viz: YIN, Robert K. *Case study research: design and methods: Svazek Applied social research methods series*. Los Angeles: Sage Publication, Inc., 2009. ISBN 978-1-4522-4256-9.

Problematice výzkumu případových studií viz: SIMONS, Helen. *Case Study Research in Practice*. Londýn: Sage Publications, Inc, 2009. ISBN 9780761964230.

<sup>90</sup> Problematice kvalitativního výzkumu viz: TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 987-80-7367-683-4.

## 5. Případová studie č. 1 - Kauza poslanca Moravy

### 5.1 Popis kauzy

Kauza bývalého poslanca Moravy, jenž byl přistižen při shánění kompromitujících materiálů v přítomnosti televizních kamer, rozpoutala v roce 2008 diskuzi o etické stránce investigativní žurnalistiky. Kauzou se na svém zasedání 17. 9. 2008 zabývala Komise Syndikátu novinářů.<sup>91</sup> Autor reportáže Janek Kroupa v ní totiž využíval skrytou kameru a pod jménem fiktivní detektivní kanceláře chtěl odhalit korupci v politice. Odborníci se shodují na tom, že skrytá kamera, či zinscenovaná provokace je pro novinářskou práci nepřijatelná. Výjimkou je pouze veřejný zájem. Na druhou stranu můžeme říci, že celá řada různých investigativních reportáží se bez skryté kamery neobejde. V tom spočívá jisté napětí, které má i svůj etický rozměr.

Autor reportáže v pořadu ČT Události, komentáře argumentoval tím, že tento způsob byl za dané situace jediným možným, jak inkognito proniknout do vrcholné politiky a odhalit tak případné nepravosti. Společně s televizí Nova se na publikování této kauzy podílel i nejčtenější český seriózní deník Mladá Fronta Dnes, což působnost kauzy ještě navýšilo. Janku Kroupovi se díky tomuto problematickému postupu podařilo popsat asi ne úplně neobvyklou praxi v politickém prostředí posledních let, v níž někteří jedinci neváhají a používají jakékoliv prostředky, aby své konkurenty porazili, očernili nebo dokonce zcela zničili. Janek Kroupa to vše exemplárně zachytil na skrytou kameru.<sup>92</sup> Aféra poprvé otřásla mediální scénou 4. 9. 2008 a nebyl to otřes malý. Internetový server idnes.cz zveřejnil článek s titulkem „Poslanec Morava z ODS chtěl vydírat rebelku Zubovou“. V článku se objevily první informace a také ukázky z připravované reportáže TV Nova. Došlo tak k propojení novin a televize, které v dosavadní praxi české novinářské práce posledních let nemělo obdoby. Tato reportáž byla skutečně odvysílána o den později v hlavní zpravodajské relaci. Podrobnou reportáž ale televize Nova odvysílala až 7. 9. 2008 v investigativně zaměřeném pořadu

---

<sup>91</sup> Syndikát novinářů. 2015. *Syndikát novinářů* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/dokumenty/kauzu/>.

<sup>92</sup> Česká televize. 2008. *Česká televize* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-it/27940-kauz-a-morava-vyvolala-diskuse-o-eticke-strance-zurnalistiky/>.

Natvrdo.<sup>93</sup> Kauza se v následujících dnech stala jedním z hlavních témat všech českých médií. Objevilo se na toto téma přes 500 zpravodajských a publicistických článků.

Hlavním aktérem celé kauzy byl Jan Morava, v té době český politik a v letech 2006-2008 poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky za ODS. K roku 2011 zastával funkce předsedy místní organizace ODS v Neratovicích a místopředsedy Oblastní rady OS ODS Mělník. Iniciátorem kauzy byl, jak již bylo zmíněno, investigativní novinář Janek Kroupa. Cílem kauzy bylo to, že političku Olgu Zubovou chtěl Morava vydírat fotografiemi její dcery. V té době byla Zubová poslankyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR za stranu Zelených a rebelkou proti vedení strany. Její nepředvídatelné chování tak ohrožovalo celou tehdejší vládní koalici. Její dceru Martinu Zubovou „detektivové“ nafotili a fotografie měly být nástrojem k poslušnosti poslankyně a matky ve volbách. Poslanec Vlastimil Tlustý za ODS si v kauze, podle svých slov, zahrál pouze na volavku a celé aféry je pouze obětí. Lobbistovi Marku Dalíkovi byly tyto kompromitující materiály také nabídnuty, on ale odmítnul.

Samotné nahrávání a sbírání materiálů trvalo redaktorům několik měsíců a na odhalení se podílel tým dvaceti lidí. Můžeme pouze spekulovat, jak dlouho trvala investigativnímu týmu příprava, ovšem také zde pozorujeme jisté nóvum: tolik času totiž redakce dosud podobným kauzám nevěnovaly. Celou mediální „bombu“ připravil tým TV Nova ve spolupráci s Mladou Frontou Dnes. Kauza měla původně trvat mnohem déle. Poslanec Morava ale chtěl po „detektivech“ pořízené snímky Martiny Zubové. Aby nebylo ohroženo soukromí dcery Olgy Zubové, rozhodl se tým natáčení ukončit a pořízené nahrávky zveřejnit. Tím byla kauza jako taková ukončena. Před odvysíláním reportáž z části viděl také tehdejší premiér a stranický předseda poslance Moravy, Mirek Topolánek.

Janek Kroupa oslovil v lednu 2008 mimo jiné i již zmiňovaného poslance Vlastimila Tlustého, rebela uvnitř ODS, který měl tehdy četné ideologické spory s Mirkem Topolánkem. Jeho oslovení tak bylo tedy zcela pochopitelné a očekávalo se od něj, že kompromitující fotografie dokáže též využít. Tlustý si Kroupovi postěžoval na poměry uvnitř strany a dokonce mu nabídl tajné nahrávání kolegů ve Sněmovně. Politik následně přistoupil na Kroupův plán: vytvořit virtuální kompromitující materiál,

---

<sup>93</sup> Televize Nova. 2008. *Televize Nova* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/vyderacske-praktiky-v-ods-odhalil-porad-natvrdo.html>.

nabízet a sledovat, kdo o něj projeví zájem a co se s materiálem dále bude dít. Po zveřejnění kauzy tyto své kroky popřel, měl Kroupovi posloužit jako volavka. Reportér Kroupa následně se souhlasem politika vymýšlel plán nafotit Tlustého s figurantkou nejprve na večeři a následně také v bazénku penzionu v Českém Krumlově.<sup>94</sup> Jako krytí si tým Janka Kroupy založil fiktivní detektivní agenturu Global Investigation.

Prvnímu, komu fotky nabízeli, byl lobbista a přítel Mirka Topolánka, Marek Dalík. Ten však kompromitující materiál odmítl. Je velmi překvapivé, jakým způsobem fotografie odmítl. *"To myslíte ty fotky Tlustého s prostitutkami z Mrázkova archivu,"*<sup>95</sup> reagoval na nabídku ze strany fiktivní detektivní agentury. Je tedy jasné, že se Dalík s nějakým podobným kompromitujícím materiálem již setkal a možná ho měl k dispozici. Nezaujatému divákovi pak nutně musely vyvstávat otázky o tom, jaké že asi ještě kompromitující materiály ve sněmovně musely pobíhat. „Detektivové“ dále oslovili kolegu Tlustého ze středočeské ODS a zároveň jeho vnitrostranického soupeře, Jana Moravu.

Ten o fotky projevil zájem, mohl je totiž dobře využít. Kromě fotek Tlustého Moravu zajímaly i další možné kompromitující materiály na ostatní kolegy. Zástupci fiktivní agentury po dlouhém jednání domluvili podmínky spolupráce. Ovšem poslanec Morava přišel s nečekaným návrhem. Za fotky nechtěl zaplatit finanční obnosem, nýbrž nabízel agentuře výměnou další zakázku. Vyjednávání s poslancem trvalo několik týdnů, „detektivové“-novináři totiž chtěli mít fotografie pod kontrolou. Reportér Janek Kroupa tedy právě požádal o spolupráci MF Dnes, protože kauza nabývala nečekaných rozměrů. Redakce zdánlivě nezávisle kontaktovala poslance Moravu a žádala jej o rozhovor na téma poslanec Vlastimil Tlustý. Na schůzce s redaktory MF DNES poslanec Morava působil velmi uvolněně a otevřeně. Nabízel zde sám dokonce choulostivé fotografie, které by mohly Tlustého kompromitovat. Agentura dosáhla svého cíle a během pár dnů předala Moravovi fotografie Tlustého s figurantkou.

Protože si „detektivové“ u politika získali důvěru, Morava si u agentury objednal další zakázku, a to sledování a fotografování Martiny Zubové, dcery poslankyně Olgy Zubové. K tomu jim oznámil přesná místa a časy, kde bude Martina k zastižení.

---

<sup>94</sup> IDNES. 2008. *IDNES* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/chcete-fotky-tlusteho-in-flagranti-politicke-vydirani-v-bodech-pvk-/domaci.aspx?c=A080905\\_075445\\_domaci\\_jba](http://zpravy.idnes.cz/chcete-fotky-tlusteho-in-flagranti-politicke-vydirani-v-bodech-pvk-/domaci.aspx?c=A080905_075445_domaci_jba).

<sup>95</sup> Novinky. 2008. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/149065-nova-odvysilala-svou-reportaz-o-afere-morava-otazniky-zustavaji.html>.

„Detektivové“ fotografie skutečně pořídili a vznikl tak další kompromitující materiál. Nasnadě je otázka, k čemu Morava fotky Zubové potřeboval. Zubová po zveřejnění kauzy zareagovala „*Měl to být asi způsob, jak mě přinutit k poslušnosti.*“<sup>96</sup> A způsob to měl být velmi účinný. „*Chtěli ve mně vyvolat strach o dceru, což se jim samozřejmě povedlo v momentě, kdy mi to oznámili. Nevěděla jsem to, ale kdyby mi přinesli fotografie dcery, fotili ji třeba na letišti, měla bych o ní velký strach.*“<sup>97</sup> Mladý politik se na schůzce ochotně podělil o to, k čemu mají fotografie posloužit. Politčka Zubová měla nabýt dojmu, že její dítě má kdosi pod kontrolou a ona by se podle toho měla chovat.

Televize Nova odvysílala detailní reportáž v pořadu Natvrdo 7. 9. 2008. Po zveřejnění se v médiích objevilo mnoho spekulací, proč zrovna tehdy byla reportáž zveřejněna. V té době se konaly dvě významné události. Byly to krajské a senátní volby a také mimořádný sjezd strany Zelených. Janek Kroupa zdůraznil, že v žádném případě nechtěl ohrozit Martinu Zubovou a zcela vyvrátil souvislost zveřejnění s volbami nebo se sjezdem strany Zelených. V souvislosti s kauzou padla dvě trestní oznámení, soud ale nikomu neprokázal protiprávní jednání. Nejvýraznějším dopadem celé kauzy bylo složení mandátu Jana Moravy a stáhnutí se z politického života. Nějakou dobu ale váhal, zda má z Poslanecké sněmovny skutečně odejít. Vlastimil Tlustý si svou roli v kauze vysloužil ostrou kritikou většiny ODS. Vedení strany začalo tlačit na jeho odchod z ODS i ze sněmovny. To ale Tlustý odmítl. Vedení strany se ho alespoň pokusilo vyloučit alespoň z ODS. Rakovnická organizace, kde měl Tlustý velký vliv, ho podržela. ODS tak neuspěla ani při vyloučení poslance Tlustého ze strany.

## 5. 2 Etické prohřešky

Podle kodexu České televize novinář má oprávnění použít skrytou kameru a skrytý mikrofon pro zpravodajské nebo publicistické účely při zpracovávání tématu vážně se dotýkajícího veřejného zájmu. Konkrétně zde stojí, že pokud materiál, který má být natočen, nelze získat jinak a jestliže je tento materiál nezbytný pro vypracování

---

<sup>96</sup> Novinky. 2008. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/148916-poslanec-ods-morava-chystal-vydirani-rebelky-zubove.html>.

<sup>97</sup> Novinky. 2008. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/149065-nova-odvysilala-svou-reportaz-o-afere-morava-otazniky-zustavaji.html>.

tématu, pak je tato forma přípustná. Během použití skryté kamery nebo skrytého mikrofonu je zapotřebí zvláště pečlivě dbát na dodržení omezení k ochraně soukromí. Novinář smí použít jen ty části z natočeného materiálu, které obsahují pasáže s přímým vztahem k tématu.<sup>98</sup>

Etický kodex novináře, který přijala valná hromada Syndikátu novinářů ČR, řadí odposlechy a skrytou kameru k nepoctivým prostředkům. Na druhou stranu nepoctivost prostředků je potřeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem té dané publikované informace.

Podle etického kodexu Asociace televizních organizací lze skrytou kameru a mikrofon použít pro zpravodajské a publicistické účely v případě, že záběry nelze získat jinak a současně jsou nezbytné pro zpracování reportáže. Pro zpracování reportáže lze použít jen ty záběry získané skrytou kamerou anebo skrytým mikrofonem, které mají přímý vztah k tématu reportáže, která je ve veřejném zájmu.<sup>99</sup> „*Téma, které reportáž sledovala, je jednoznačně ve veřejném zájmu. Zveřejněné informace také nebylo možné jinak získat. Poslanec Morava by se podobného jednání nedopustil, kdyby věděl, že je nahráván. Vystupování novináře pod skrytou identitou ani použití agenta-provokátéra nelze ale z hlediska žurnalistické etiky jednoznačně vyhodnotit,*“ soudí výbor Syndikátu novinářů.<sup>100</sup> Přesto zde byly etické normy jasně porušeny. Jde o sledování Martiny Zubové, dcery Olgy Zubové. Zde došlo k narušení soukromí člověka, který není veřejně činný a také není podezřelý z nezákonné činnosti. Etický kodex Syndikátu tento bod definuje jako „*respektování soukromí osob, především dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí.*“<sup>101</sup> Došlo zde také k ohrožení dalších osob, které neměly s kauzou nic společného. Především jde o celou rodinu Olgy Zubové a kamarádku Martiny Zubové. Následně byly zveřejněny zprávy, které Martina Zubová po zveřejnění kauzy poslala poslanci Moravovi.

---

<sup>98</sup> Česká televize. 2003. *Česká televize* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-16-pravidla-pri-natacení/>.

<sup>99</sup> Asociace televizních organizací. 2008. *Asociace televizních organizací* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/pravni-agenda/samoregulace/eticky-kodex-redaktoru-zpravodajskych-politicko-publicistickych-a-ostatnich-publicistickych-poradu>.

<sup>100</sup> Týden. 2008. *Týden* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: [http://www.tyden.cz/rubriky/media/syndikat-novinaru-reportaz-o-moravovi-je-eticky-sporna\\_80072.html#.VUvx047tmkp](http://www.tyden.cz/rubriky/media/syndikat-novinaru-reportaz-o-moravovi-je-eticky-sporna_80072.html#.VUvx047tmkp).

<sup>101</sup> Syndikát novinářů. 2015. *Syndikát novinářů* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>.

Přestože z chování poslance Moravy je zřejmé, že se podobně chovají také ostatní politici, tak se redaktorům nepodařilo dokázat, že jsou tyto praktiky na české politické scéně běžné. Někteří mediální odborníci dále vidí problém v nahrávání telefonického rozhovoru s Markem Dalíkem. Ten se v politickém prostředí sice pohybuje, ale je soukromou osobou. Zveřejněné pasáže s přímým vztahem k tématu byly delší, než bylo nezbytné. Je tedy zřejmé, že práce investigativního týmu Janka Kroupy v této kauze je přinejmenším eticky problematická.

### 5.3 Kauza v rozhovorech

Respondentům byl tedy předložen k přečtení popis této konkrétní kauzy a následně odpovídali na danou otázku.

Jaký máte názor na tuto konkrétní kauzu? Byl porušen podle Vás etický kodex novináře? A když ano, tak který?

**Respondent číslo 1:** Připustil porušení etického kodexu, ale uvedl také, že porušení bylo ve veřejném zájmu. Bylo totiž narušeno soukromí dalších osob, proto sice podle něj kauza eticky problematická je, nicméně odmítá jakékoliv potrestání pro autora článku či vydavatele.

**Respondent číslo 2:** Také on potvrzuje, že etické kodexy byly porušeny. Nicméně namítá, že kdyby se novináři měli držet striktně etických kodexů, tak by nikdo nic nenapsal a nenatočil.

**Respondent číslo 3 :** I ona uznává, že etický kodex byl porušen, protože redaktoři měli skryté nahrávání. I tady ale respondent zmiňuje veřejný zájem. I přesto, že v kauze byl prokazatelně porušen etický kodex, tak tuto kauzu nepovažuje za eticky tak problematickou.

**Respondent č 4:** Konstatoval, že kauza byla veřejnosti prospěšná a proto je eticky zcela v pořádku.

Můžeme tedy říct, že tři respondenti potvrzují porušení etického kodexu a zároveň potvrzují své znalosti o existenci novinářského kodexu. Pouze jeden respondent striktně popřel porušení kodexu. Můžeme tedy pouze spekulovat, zda se dotazovaný opravdu domníval, že je kauza eticky v pořádku, nebo znalosti o etickém kodexu jednoduše nemá. Dále se dotazovaní shodli na tom, že napsání i zveřejnění článku bylo ve veřejném zájmu a proto by se kauza neměla řešit ani v redakčním kolektivu.



I tato věc je ale sporná. Musí nutně veřejnost vědět, co se děje v politickém prostředí? Z odpovědí si ale povšimněme velmi zajímavé skutečnosti, že pouze jeden respondent zmínil použití skryté kamery při sběru dat. Přitom samotné použití skryté kamery je hlavním etickým prohřeškem autorů reportáže. Lze konstatovat, že respondenti číslo jedna a dva tedy mají hlubší vědomosti o novinářském kodexu. Respondent číslo dvě, který potvrdil porušení etického kodexu i přes doplňující otázky nekonkretizoval, o který etický prohřešek se jedná. Můžeme tedy opět spekulovat, zda má nebo nemá hlubší poznatky o novinářském kodexu. Dalším zajímavým poznatkem je odpověď respondenta číslo dvě a to tím, že kdyby se novináři měli řídit všemi etickými kodexy, nenatočil by nikdo nic.

Na doplňující otázku, jestli se kodexy řídí on sám a jestli by postupoval v kauze stejně, tak jednoznačně souhlasil s postupem autorů, protože v médiu, kde pracuje, rozhodují finance z článků. To nás nutí se zamyslet nad tím, jestli jsou etické kodexy formulovány opravdu tak striktně a přehnaně normativně nebo v době bulvarizace médií prostě dodržovat nejdou, protože žurnalistika se stává obchodem, kde rozhodují peníze – a nikoli etika. Velmi pozitivně pro náš výzkum ovšem vnímáme to, že respondenti znají etický kodex novináře.

## 6. Případová studie č. 2- Hovory z Lán

### 6.1 Popis kauzy

Před 25 lety, konkrétně 11. 3. 1990, se vysílal první díl nedělního pořadu Hovory z Lán. Prezident Václav Havel týden co týden komentoval dění v zemi. Během 10 let se pořad zařadil mezi nejposlouchanější rozhlasové pořady. A protože se Václav Havel stal prvním prezidentem samostatné České republiky, Hovory pokračovaly, a to až do roku 2010. Celkem vzniklo 355 dílů těchto diskuzí.<sup>102</sup> Český rozhlas obnovil Hovory z Lán 23. 6. 2013, což bylo víceméně oboustranné přání rozhlasu a také nového prezidenta, Miloše Zemana. Vysílat se měly pravidelně, a to jednou za čtvrt roku. První rozhovor s Milošem Zemanem vedl šéfredaktor Radiožurnálu Jan Pokorný.<sup>103</sup> S hlavou státu bylo v rámci Českého rozhlasu natočeno celkem sedm dílů. Prezident se v Hovorech v průběhu roku 2014 vyjadřoval mimo jiné také o konfliktech v rámci vládní koalice, ale i k jiným otázkám. Každopádně tato jeho vyjádření byla vždy silně komentována médii.

Zřejmě největší ohlas veřejnosti vzbudily poslední Hovory z Lán, které Radiožurnál odvysílal dne 2. listopadu 2014. Prezident Miloš Zeman v nich vysvětloval svoji cestu do Číny a následně mluvil o ruské punkové skupině Pussy Riot, která byla toho času vězněna v Rusku. Jeho vyjádření o služebním zákoně a ruské protestní skupině vyvolalo reakce napříč celou společností.<sup>104</sup> „Podle mě je to pornografická skupinka, která je minimálně vinna trestným činem výtržnictví v pravoslavném chrámu. Víte, co je to pussy?“ zeptal se prezident moderátora Jana Pokorného. „Kunda,“ odpověděl si. „V textech této skupiny je kunda sem, kunda tam. Opravdu dokonalý případ politického vězně jako vyšitej,“ dodal Miloš Zeman s tím, že při návštěvě Ruska bude ochoten se zastat všech skutečných politických vězňů. „Nebudu se zastávat, teď jsem chtěl říct kurva, ale nejsem Schwarzenberg, který používá tyto výrazy.“

Hanlivě se Miloš Zeman vyjádřil také o služebním zákonu. „Vláda podle mě udělala ve svém konání jednu zásadní chybu – podlela panu Kalouskovi a zkurvila

---

<sup>102</sup> Rozhlas. 2015. Rozhlas [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/\\_zprava/1464913](http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/_zprava/1464913).

<sup>103</sup> Rozhlas. 2013. Rozhlas [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/\\_zprava/1227554](http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/1227554).

<sup>104</sup> Rozhlas. 2015. Rozhlas [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/\\_zprava/ohlednuti-za-hovory-z-lan-schwarzenberg-jako-maskot-negativni-deviace-i-vulgarismy-v-primem-prenosu--1439700](http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/_zprava/ohlednuti-za-hovory-z-lan-schwarzenberg-jako-maskot-negativni-deviace-i-vulgarismy-v-primem-prenosu--1439700).

služební zákon“. „Jsem inspirován panem Schwarzenbergem, který v každé druhé větě říká hovno,“ řekl také Miloš Zeman, když vysvětloval, proč používá vulgarismy.<sup>105</sup>

Po živém vysílání Hovoru z Lán se proti Zemanovi okamžitě zvedla vlna kritiky. Tradiční oslavy sametové revoluce se tentokrát v Praze změnil v demonstraci proti hlavě státu. Lidé zvedali červenou kartu kvůli chování v zahraniční politice a také kvůli používání vulgarismů v projevu. „*To byla demonstrace proti vyhozené miliardě korun za Opencard, to proto protestující zvedali červené karty. Proč by koneckonců měli demonstrovat proti prezidentovi, který nekrade? Tak bych jim doporučoval, aby 17. Listopadu demonstrovali proti předražení tunelu Blanka a vzali si pro tento účel červené karty, protože v podzemí je tma.*“<sup>106</sup> řekl Zeman. Následovaly další demonstrace a protesty a lidé podepisovali Manifestační petice za odstoupení prezidenta. V lednu ji podepsalo na 100 000 občanů České republiky. Zpočátku vedení Českého Rozhlasu předpokládalo, že se Hovory z Lán s Milošem Zemanem budou nadále vysílat živě.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen RRTV) avšak obdržela kvůli hovorům celkem 240 stížností od diváků a posluchačů. Rozhlas se chtěl s prezidentskou kanceláří domluvit na tom, že prezident vulgarismy nebude v živém vysílání užívat. Vzhledem k ostré kritice rozhodl generální ředitel ČRo Peter Duhan, že pořad bude vysílán jako předtáčený. Mluvčí Hradu Jiří Ovčáček následně sdělil rozhodnutí prezidenta, Miloš Zeman na nabídku nepřistoupil.<sup>107</sup> Pro prezidenta republiky bylo podle jeho vyjádření nepřípustné, aby se nějak měnil formát pořadu a na to, aby byl přenášen živě, skutečně trval. Rozhlasový pořad Hovory z Lán v Českém rozhlasu tedy ke konci roku 2014 skončil díky těmto neshodám.

Živé rozhovory s prezidentem Milošem Zemanem od ledna vysílá soukromé rádio Frekvence 1, i když je to již poněkud jiný formát pořadu. Tato zpráva doslova prolétla médii na začátku roku 2015.

---

<sup>105</sup> Rozhlas. 2015. *Rozhlas* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/\\_zprava/ohlednuti-za-hovory-z-lan-schwarzenberg-jako-maskot-negativni-deviace-i-vulgarismy-v-primem-prenosu--1439700](http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/_zprava/ohlednuti-za-hovory-z-lan-schwarzenberg-jako-maskot-negativni-deviace-i-vulgarismy-v-primem-prenosu--1439700).

<sup>106</sup> IDNES. 2015. *IDNES* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/zeman-tvrdi-ze-protest-cerveny-mi-kartami-byl-proti-predrazene-opencard-1a4-domaci.aspx?c=A150103\\_114730\\_domaci\\_kop](http://zpravy.idnes.cz/zeman-tvrdi-ze-protest-cerveny-mi-kartami-byl-proti-predrazene-opencard-1a4-domaci.aspx?c=A150103_114730_domaci_kop).

<sup>107</sup> Novinky. 2014. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/357062-hovory-z-lan-zrejme-konci-zeman-je-nechce-predtacet.html>.

Podle ředitele rádia Miroslava Škody má mít prezident v demokratické zemi možnost se vyjadřovat a posluchači možnost jeho vyjádření hodnotit.<sup>108</sup>

Jen pro info: hlava státu Miloš Zeman se poprvé živě představil posluchačům rádia 4. 2. 2015. Diskusní pořad dále změnil svůj název. Každé tři měsíce se mají posluchači možnost hlavy státu ptát v pořadu s názvem Prezidentský Pressklub. S moderátorem pořadu Lubošem Xaverem Veselým pojí Miloše Zemana dlouhodobé přátelství. Příležitosti mít pořad s hlavou státu se ovšem chopil také nejznámější bulvární deník Blesk. „*Nyní v tomto obsahovém segmentu vznikl určitý prostor, kde můžeme čtenářům a divákům zprostředkovat nejen názory pana prezidenta, ale i autentickou atmosféru z Lán,*“ uvedl šéfredaktor Blesku Radek Lain.<sup>109</sup> Hovory z Lán Blesk poprvé živě odvysílal v neděli 8. 2. 2015. Moderátor David Vaníček s Milošem Zemanem vedl diskuzi 30 minut a zaměřil se na aktuální témata. Hovory z Lán má Blesk v plánu vysílat živě každé tři měsíce.

## 6. 2 Etické prohřešky

Vulgarity v pořadu Hovory z Lán byly předmětem zasedání RRTV a také Rady Českého rozhlasu. Dne 26. listopadu 2014 na svém zasedání RRTV konstatovala, že v Hovorech došlo k porušení Zákona 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Konkrétně paragraf 32, odstavec 1, písmeno J, v němž se uvádí: „*Provozovatel vysílání je povinen nezařazovat do programů pořady a reklamy, které obsahují vulgarismy a nadávky, kromě uměleckých děl, v nichž je to z hlediska líčeného kontextu nutné; taková díla je však možné vysílat pouze v době od 22.00 hodin do 06.00 hodin druhého dne.*“<sup>110</sup> Český rozhlas ale toto nařčení odmítá.

Dále podle RRTV také došlo k porušení čl. 22 odstavec 3 Kodexu Českého rozhlasu, kde se uvádí: „*Pokud se v živém vysílání určitá osoba projevuje tak, že Český rozhlas nemůže dostát povinností uloženým zákonem nebo Kodexem, je průvodce (moderátor) živého vysílání oprávněn takovou osobu přerušit, resp. jí odebrat slovo. Jestliže chování nebo projev takové osoby vážně překročí únosnou míru, je povinností*

<sup>108</sup> Parlamentní listy. 2015. *Parlamentní listy* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Hovory-z-Lan-v-premiere-nahradi-Prezidentsky-Pressklub-352706>.

<sup>109</sup> Deník. 2015. *Deník* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.denik.cz/z\\_domova/hovory-z-lan-s-prezidentem-bude-vysilat-blesk-cz-20150204.html](http://www.denik.cz/z_domova/hovory-z-lan-s-prezidentem-bude-vysilat-blesk-cz-20150204.html).

<sup>110</sup> RRTV. 2001. *RRTV* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>.

*průvodce se od chování či výroků takové osoby jménem Českého rozhlasu distancovat.*<sup>111</sup> Rada Českého rozhlasu dále zdůraznila, že na další možné živé vysílání s prezidentem by se vztahoval také článek 22 odstavec 2 Kodexu Českého rozhlasu: *„Pokud je to proveditelné, nepřipustí Český rozhlas k účasti na živém vysílání osobu, u které je důvodný předpoklad, že by se mohla chovat urážlivě, vulgárně nebo je pod vlivem alkoholu či omamných prostředků.*“<sup>112</sup> RRTV si je také samozřejmě vědoma momentu překvapení v dané situaci a respekt k hlavě státu.<sup>113</sup>

Český rozhlas si ale stojí za tím, že udělal maximum proto, aby kodex neporušil, uvedl to mluvčí rozhlasu Jiří Hošna. *„Hovory z Lán byly vysílány živě, těžko šlo zabránit vulgarismům, které prezident Zeman pronesl. Moderátor pořadu také prezidenta upozornil a zeptal se ho, proč takové výrazy použil.*“<sup>114</sup> Snahou vedení Českého rozhlasu bylo podle Duhana respektovat usnesení Rady Českého rozhlasu, proto měl být diskusní pořad předtáčen. Stejný postih si vysloužili Česká televize i televize Nova, které odvysílali vulgarismy v plném znění. Sankce nikomu nehrozily, podle RRTV totiž nedošlo k ohrožení mravního vývoje.

Sám prezident Miloš Zeman se ale nad rozhodnutím RRTV pozastavil. *„Ze tří údajných vulgarismů, které jsem pronesl, byly dvě citace. V prvním případě český název jedné pornografické skupiny, v druhém případě citace pana Karla Schwarzenberga. Třetí údajný vulgarismus je uveden ve slovníku spisovné češtiny profesora Trávníčka a mimo jiné se vyskytuje i v básních Františka Halase, takže se dost divím tomu, že RRTV si osvojuje právo co je a co není vulgarismus,*“<sup>115</sup> dodal Zeman.

I tuto kauzu můžeme tedy považovat přinejmenším za eticky problematickou, protože byl ze strany Českého rozhlasu porušen zákon a také část etického kodexu.

---

<sup>111</sup> Kodex Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. 1997 [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: [http://media.rozhlas.cz/\\_binary/00730694.pdf](http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf).

<sup>112</sup> Tamtéž, odst.2

<sup>113</sup> Rada Českého rozhlasu. 2014. *Rada Českého rozhlasu* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/rada/zapisky14/\\_zprava/zapis-z-11-verejne-schuze-rady-ceskeho-rozhlasu-26-11-2014--1425215](http://www.rozhlas.cz/rada/zapisky14/_zprava/zapis-z-11-verejne-schuze-rady-ceskeho-rozhlasu-26-11-2014--1425215).

<sup>114</sup> Rozhlas. 2014. *Rozhlas* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/\\_zprava/podle-rady-cro-byly-vulgarity-v-hovorech-z-lan-v-rozporu-s-etickym-kodexem-rozhlas-to-odmita--1425247](http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/podle-rady-cro-byly-vulgarity-v-hovorech-z-lan-v-rozporu-s-etickym-kodexem-rozhlas-to-odmita--1425247).

<sup>115</sup> IDNES. 2014. *IDNES* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/vysilaci-rada-hovory-z-lan-zeman-dah-/domaci.aspx?c=A141119\\_142950\\_domaci\\_hv](http://zpravy.idnes.cz/vysilaci-rada-hovory-z-lan-zeman-dah-/domaci.aspx?c=A141119_142950_domaci_hv).

### 6.3 Kauza v rozhovorech

Podle respondentů se jedná o jasné porušení kodexů a dokonce i zákona. Moderátor Jan Pokorný měl podle nich zasáhnout přímo v pořadu, a to i přes respekt k prezidentovi.

**Respondent č. 1:** Konstatuje, že došlo k jasnému porušení etického kodexu a dokonce také zákona. Moderátor měl proto zasáhnout přímo v pořadu a to i přes respekt k hlavě státu. Český rozhlas měl okamžitě ukončit přímé vysílání.

**Respondent č. 2:** Také on připouští, že v pořadu měl zasáhnout moderátor a následně měl Český rozhlas ukončit vysílání. Vulgarismy do živého vysílání z úst prezidenta prostě nepatří.

**Respondent č. 3:** Dotazovaná tuto kauzu již zmiňovala v otázce, zda si nějakou eticky problematickou kauzu pamatuje. V rozhovoru uvedla, že je to jasná chyba moderátora, který měl zasáhnout.

**Respondent č. 4:** Také ona potvrdila, že kauza byla problematická z hlediska užití vulgarismů a nemělo to tedy ve vysílání zaznít.

Tuto kauzu všichni respondenti chápou jako eticky problematickou. Jednoznačně se všichni shodují na tom, že kodex byl porušen odvysíláním vulgarismů v živém vysílání Českého rozhlasu. Respondent číslo jedna dokonce zmiňuje porušení zákona, jedná se o zákon č. 231/2001 Sb. o rozhlasovém a televizním vysílání. Z odpovědi dotazovaného 1 se tedy domníváme, že má hlubší znalosti nejen o etickém kodexu, ale také o legislativním rámci etiky.

Z odpovědí třech respondentů je patrné pochybení na straně moderátora, který měl v danou chvíli zasáhnout i přes respekt k hlavě státu. Respondenti 1 a 2 ve svých odpovědích zmiňují pochybení Českého rozhlasu, který měl podle nich okamžitě ukončit vysílání. Předmětem spekulace je opět odpověď respondenta číslo 4. Ani zde totiž nemůže s jistotou říct, zda dotazovaná má či nemá znalosti o etickém kodexu. Všimněme si totiž, že v odpovědi zaznělo, že kauza byla asi problematická. Můžeme tedy s jistotou říci, že dotazovaná si není jistá, zda použití vulgarismů je či není etickým prohřeškem. Z odpovědi respondenta číslo 3 můžeme usuzovat, že tuto konkrétní kauzu znala a zajímala se o ni. I to tedy považujeme za velký přínos pro tento výzkum.

## 7. Případová studie č. 3 - Kauza Jaroslava Škárky

### 7.1 Popis kauzy

Hlavní tváří kauzy byl Jaroslav Škárka. V té době předseda, následně místopředseda strany Věci veřejné, z těch byl ale 5. dubna 2011 vyloučen. Hlavou korupční aféry byl Vít Bárta, tou dobou poslanec Parlamentu České republiky a od února do listopadu 2013 předseda strany Věci veřejné. Dále pak Kristýna Kočí, podle svých slov obětí celé kauzy. Kočí byla tou dobou poslankyně parlamentu, radní strany Věci veřejné a do roku 2011 také předsedkyně poslaneckého klubu Věcí veřejných.

Týdeník Respekt uveřejnil na svých stránkách dne 3. 4. 2011 článek Ivany Svobodové a Ondřeje Kundery s názvem Strach a úplatky nad VV. Článek byl založen na rozhovorech s tehdejším poslancem Jaroslavem Škárkou. Kauza rozvířila vody novinářské etiky. Na kauze je dodnes diskutabilní, jakým způsobem byla výpověď pořízena.

Redaktorka Ivana Svobodová na schůzce s Jaroslavem Škárkou tvrdila, že rozvor je tzv. off - record, tj. rozhovor není nahráván. Sám Škárka si na schůzce kladl podmínky. „*Žádné nahrávání, budu mluvit jen anonymně. Nikam nedávejte mé jméno, mohlo by mě to politicky zničit.*“<sup>116</sup> Otevřeně začal hovořit až tehdy, kdy před ním na stole ležel jeden diktafon s vytaženými baterkami a vypnutý mobilní telefon. Nahrávací zařízení, které měla redaktorka v kapse schované, už nevypnula. „*Ano, od září dostávám měsíčně cash za loajalitu. Ta částka se blíží poslaneckému platu bez náhrad a znovu ji mám dostat právě dnes. Oficiálně to říct nemůžu, protože jak bych vysvětlil, že jsem to doted’ bral.*“<sup>117</sup> Jde o peníze, které měl dostávat od tehdejšího ministra dopravy a místopředsedy věcí veřejných Víta Bárty.

Celá kauza si teda neformálně vysloužila označení „obálková“. Podle redaktorů to není první rozhovor Respektu s poslancem na toto téma. Poprvé zmínil korupční peníze od Víta Bárty ještě o týden dřív v kuřárně Poslanecké sněmovny, což mu uniklo nechtěným podřeknutím se. Přesto už té době Škárka uvažoval, že z Věcí veřejných

---

<sup>116</sup>Respekt. 2011. *Respekt* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-51440810-strach-a-uplatky-nad-vv>.

<sup>117</sup> Tamtéž

odejde. „*Mám to promyšlené, první informace o mém odchodu teď vyjde v Právu.*“<sup>118</sup> O den později se v médiích skutečně objevuje článek z anonymních zdrojů, že Škárka miní zběhnout z Věcí veřejných – sám Škárka to vzápětí veřejně popírá. Poslanec také podal Respektu výpověď o celkovém fungování strany Věci veřejné. Hovořil o mocenských zájmech tehdejší šedé eminence Věcí veřejných, Víta Bárty, který podle jeho slov řídí stranu příliš autoritativně. Vzápětí přidal další detaily, peníze v obálce mu prý nosí poslanci a straničtí kolegové Michal Babák a Radim Vysloužil. Politik dále tvrdil, že stejně se jednalo i s dalšími poslanci včetně Radka Johna. Tu nejzávažnější informaci si Škárka nechává na konec. V případě samotného poslance prý ze strany Víta Bárty nejde jen o nákup preventivní loajality, ale o peníze za „mlčení“ o podezřelých praktikách ve financování Věcí veřejných. Politik Škárka jako statutární zástupce Věcí veřejných totiž podepisoval veškeré dokumenty týkající se chodu strany a měl prý detailní přehled i o jejím financování. Dokonce prohlašoval, že některé sponzorství není skutečné sponzorství. Navíc prý byl podle svých slov v bezpečí, protože měl všechny dokumenty pečlivě schované a věděl toho moc. Škárka považoval za výhodný postup zůstat v anonymitě, výrazně tak totiž mohl poškodit protivníka, aniž by bylo nutné cokoliv dokazovat nebo vysvětlovat. „*Je třeba zatáhnout za brzdu. Tím, že se o tom začíná mluvit a psát i v médiích, roste šance, že to zatažení bude úspěšné. Nejde mi o to svrhnout pana Bártu a nechci ho nahradit, jen ho chci přimět k tomu, abychom společně tu politiku začali dělat jinak a lépe. Až když se to nepodaří, odejdu s kolegy z klubu.*“<sup>119</sup>

Vít Bárta tvrzení Škárky v tomtéž článku popřel. Posléze přiznal, že poslancům peníze skutečně dal. Nešlo prý o úplatek, nýbrž o přátelskou půjčku, což však nevyznělo nijak důvěryhodně. Podobně se Respektu vyjádřil také stranický předseda Radek John, podle kterého je celá kauza absurdní. A stejně hovořili také politici, kteří měli úplatky předávat. O úplatkářském systému uvnitř Věcí veřejných mluvili kromě Škárky také ostatní poslanci. Dagmar Navrátilová z Věcí veřejných Respektu potvrdila, že někdo z „véčkařů“ dostal nabídku úplatku. Naopak Škárka po zveřejnění článku Lidovým novinám řekl, že si během rozhovoru všiml diktafonu u redaktorky Svobodové, a proto si začal cíleně vymýšlet. O pár dní později ale vzal svá slova zpět a upřesnil částku, kterou měl od Víta Bárty dostávat.

---

<sup>118</sup> Respekt. 2011. *Respekt* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-51440810-strach-a-uplatky-nad-vv>.

<sup>119</sup> Tamtéž



Měsíčně si měl poslanec přijít na 55 tisíc korun a to od podzimu roku 2010. Když ale v roce 2011 Škárka dostal od Bárty 170 000 Kč, předal je státnímu zastupitelství.<sup>120</sup> Za poslance Škárku se postavila kolegyně z Věcí veřejných Kristýna Kočí. Ta potvrdila snahu Bárty jí také uplatit, konkrétně šlo o půl milionu korun. Dále Kočí uvnitř strany prý spolu s ODS připravovala puč. Necelých deset dní po zveřejnění v Respektu, tedy 13. dubna přišel s tajnou nahrávkou časopis Týden. O několik dní později ale Kočí vydala prohlášení, její slova na nahrávce byly předem připravené lži.<sup>121</sup> Časopis Reflex částečně zapříčinil koaliční krizi. Ta vyústila ve změny ve vládě a také ve Věcech veřejných. Poslanec Škárka byl vyloučen z klubu Věcí veřejných. Stejně dopadla poslankyně Kristýna Kočí a Stanislav Huml, jenž se také postavil za Škárku a veřejně zkritizoval vedení Věcí veřejných. Dne 8. 4. 2011 Vít Bárta rezignoval na funkci ministra dopravy. Svůj krok zdůvodnil tím, že nechce zatěžovat akceschopnost vlády a poškozovat Věci veřejné. Přesto hned 12. 7. 2011 poslanci zvolili Bárta předsedou poslaneckého klubu strany Věcí veřejných.

Časopis tehdy apeloval na policii, aby kauzu okamžitě začala řešit. Proto 13. 4. 2012 soud udělil Bártovi trest v délce 18 měsíců s tříměsíčním odkladem. Škárkovi soud vyměřil nepodmíněný tříletý trest za to, že z Bárty vylákal peníze, aby jej zdiskreditoval.<sup>122</sup> Jenže v lednu roku 2013 soudce Šott na pokyn nadřízeného Městského soudu v Praze oba muže osvobodil a případ se dostal před Nejvyšší soud.<sup>123</sup> Na začátku roku 2014 kauza půjček u Věcí veřejných definitivně skončila. Nejvyšší soud zprostil obvinění Bárta i Škárku. Podle soudce k trestným činům nedošlo.<sup>124</sup>

## 7. 2 Etické prohřešky

Ivona Svobodová a Ondřej Kundera přišli za poslancem Škárkou se skrytým nahrávacím zařízením až ve chvíli, kdy se jim politik omylem zmínil o nezákonných věcech uvnitř strany Věcí veřejných. Nejednalo se o cílenou provokaci, ale pouze

---

<sup>120</sup> E15. 2012. *E15* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/skarka-dostal-tri-roky-natvrdo-barta-podminku-pak-zastavil-clenstvi-ve-vv-759450>.

<sup>121</sup> IDNES. 2012. *IDNES* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/vit-barta-zaluje-kristynu-koci-a-podava-odvolani-f6f-/domaci.aspx?c=A120621\\_183720\\_domaci\\_zep](http://zpravy.idnes.cz/vit-barta-zaluje-kristynu-koci-a-podava-odvolani-f6f-/domaci.aspx?c=A120621_183720_domaci_zep).

<sup>122</sup> E15. 2012. *E15* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/kauza-udajnych-uplatku-ve-vv-odstartovala-loni-v-dubnu-759482>.

<sup>123</sup> Novinky. 2013. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/311320-benesova-posila-korupcni-kauzu-barty-a-skarky-opet-pred-soud.html>.

<sup>124</sup> IDNES. 2014. *IDNES* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/barta-skarka-nejvyssi-soud-dd2-/domaci.aspx?c=A140124\\_085910\\_domaci\\_wlk](http://zpravy.idnes.cz/barta-skarka-nejvyssi-soud-dd2-/domaci.aspx?c=A140124_085910_domaci_wlk).

o získání důkazů k citlivé kauze. Škárka o uplácení odmítal veřejně a pod svým jménem mluvit. Etický kodex Syndikátu novinářů ukládá žurnalistovi „*respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky.*“<sup>125</sup> Jak už je napsáno v kapitole o kauze Morava, etický kodex také novináři zakazuje používat nepoctivé prostředky k získání informace. Na druhou stranu ale nepoctivost prostředků je potřeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem té dané publikované informace. Zároveň stojí v kodexu: „*pokud si zdroj informací přeje zůstat utajen, tak je novinář povinen zachovat profesionální tajemství, i za cenu vzniku potíží.*“<sup>126</sup>

Je tedy evidentní, že redaktoři Respektu etický kodex v bodě zachování anonymity porušili. Jak ale v rozhovoru řekl šéfredaktor Respektu Erik Tabery, tak poslancovi výroky mohly silně ovlivnit veřejnou scénu. „*Pokud si ministr Barta kupuje od svých vlivných spolustraníků a politiků mlčení a loajalitu za peníze, je to vážná rána principům demokratické politiky. Současně se dárce i obdarovaný dopouštějí minimálně daňových úniků. Pokud si naopak poslanec Škárka vymýšlí, je to rovněž trestný čin, ale především to svědčí o špatné atmosféře ve Věcech veřejných a o tom, že vláda stojí na plovoucích základech.*“<sup>127</sup> Sama redaktorka Ivona Svoboda se vyjádřila „*U Jaroslava Škárky by se jednalo o chráněný zdroj v případě, že by pomáhal rozplétat nějakou kauzu. Problémem tohoto případu ale bylo, že svým způsobem zlo, tedy sám Škárka, sedělo vedle nás,*“<sup>128</sup> popsala Svobodová důvody, které nakonec redakci Respektu vedly k tomu, aby Škárkovo svědectví zveřejnila.

Lze tedy konstatovat porušení zásady mlčenlivosti. Na druhou stranu se Ilona Svobodová a Ondřej Kundera řídili Etickým kodexem Syndikátu Novinářů, který novinářům ukládá hledat pravdu bez ohledů na důsledky a i přes překážky vyhledávat informace sloužící veřejnému zájmu. Ignorace žádosti zdroje o zachování anonymity, vyvolalo pochyby, zdali podobné kauzy nepovedou k narušení důvěry mezi novinářem a zdrojem. Proto i tuto aféru můžeme považovat za eticky problematickou.

---

<sup>125</sup> Syndikát novinářů. 2015. *Syndikát novinářů* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>.

<sup>126</sup> Syndikát novinářů. 2015. *Syndikát novinářů* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>.

<sup>127</sup> Respekt. 2011. *Respekt* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-51440920-editorial-veci-verejne-vybusne>.

<sup>128</sup> MuniMEDIA. 2011. *MuniMEDIA* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/aktualne-studenti-zurnalistiky-se-dozvedeli-jak-tvrdy-muze-byt-zivot-novinare-1402/>.

### 7.3 Kauza v rozhovorech

**Respondent č. 1:** Konstatuje, že je v kauze eticky problematické zapnuté nahrávací zařízení, a to přes výslovnou žádost poslance o nenahrávání. I přesto ale opět zmiňuje veřejný zájem. Dále připouští, že tato kauza mohla přispět k narušení důvěry mezi novináři a lidmi.

**Respondent č. 2:** I on uznává porušení kodexu skrytým nahrávacím zařízením. Na druhou stranu oponuje tím, že to byl čtený článek, který zahýbal mediální scénou. Proto jde zde etika stranou.

**Respondent č. 3:** Přirovnává užití skrytého nahrávacího zařízení k první kauze. Zároveň ale dodává, že redaktorka jednala ve veřejném zájmu, protože se lidé mají právo dozvědět pravdu.

**Respondent č. 4:** Tvrdí, že autorka postupovala eticky správně, protože odhalila pozadí politického prostředí.

Lze konstatovat, že tři respondenti potvrzují porušení etického kodexu, i zde ale hraje velkou roli veřejný zájem. Povšimněme si ale opět odpovědi respondenta číslo 4. Ani v jednom případě nepotvrdil porušení etického kodexu, i když v kauzách k porušení kodexu prokazatelně došlo. Nasnadě je tedy opět otázka, zda má dotazovaná vůbec nějaké vědomosti o etice, na což odpoví další odpovědi v rozhovoru. V odpovědi respondenta číslo jedna si ale všimněme velmi důležité zmíněné skutečnosti. Dotazovaný totiž připouští narušení důvěry mezi novináři a občany. Nutí nás tedy položit si otázku, zda v dnešní době opravdu ochabuje důvěra mezi novináři a lidmi? A jestli vůbec nějaká ta důvěra k novinářům ještě existuje? Dalším zajímavým poznatkem je odpověď respondenta číslo 2, že článek byl čtený, zahýbal mediální scénou a tudíž může jít etika stranou. Znamená to tedy, že to, co je prodávané a co hýbe mediální scénou, nemusí být etické a nemusí se řídit etickými kodexy? Jak již bylo uvedeno v teoretické části, tak nejčtenějším deníkem v ČR je bulvární Blesk, i ten ale vlastní etický kodex. Je tedy otázkou, jaká je funkčnost oněch kodexů a to je též stěžejní výzkumnou otázkou tohoto výzkumu.

## 8. ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

### 8.1 Interpretace a diskuse výsledků

V předchozích kapitolách jsme provedli rozbor třech politických kauz z posledních let. Můžeme je označit za exemplární kauzy, které ukazují na patrný vliv investigativních novinářů směrem do politiky. Kauzy jako takové byly v rámci našich analýz konfrontovány se čtyřmi respondenty z řad novinářů Českých televizních stanic. Jejich odpovědi ukazují, že etika novinářské práce je něčím, s čímž si mnohdy tito respondenti - a potažmo značná část novinářské obce – neví rady. Pokud se totiž na něčem dokázaly v podstatě shodnout, pak to byla skutečně velmi nejednoznačná interpretace etického rozměru těchto kauz. Tito respondenti jsou si sice vědomi toho, že v jednotlivých kauzách se daní novináři dopustili nějakých etických prohřešků, ovšem vesměs je za to neodsuzují a naopak jsou vůči nim profesně loajální.

Jisté je, že pokud odhlédneme od hodnocení těchto kauz ze strany jednotlivých respondentů a pokud na tyto kauzy budeme chtít aplikovat etické kodexy, v tomto případě kodex Syndikátu novinářů, případně ostatní relevantní kodexy, pak zjistíme, že ve všech případech bychom našli jasné pochybení proti těmto kodexům. Ovšem zde nenásleduje potrestání za tyto prohřešky. Redakce, které iniciovali tyto kauzy, se sice přihlašují k dodržování svých etických kodexů, pak ovšem publikují kauzy, jako například ty výše popsané, které jsou v rozporu s kodexy. Pokud bychom tak měli odpovědět na otázku, kterou jsme si stanovili v úvodu výzkumné části práce, pak zjistíme, že příklady těchto kauz ukazují, že etické kodexy v praxi mnohdy nefungují. Zjistili jsme tak sice, že platnost těchto kodexů je porušena, ale nějaká forma potrestání se nekonala.

Nutně tak stojíme před otázkou, jakou úlohu sehrávají etické kodexy v samotné praktické novinářské práci. K čemu mají redakce dokument, jakým je etický kodex, když se jeho obsahem členové redakce fakticky neřídí. Je smyslem takového etického kodexu jen to, aby existoval, aby byl uveřejněn na internetových stránkách daného média a aby se v praxi de facto nijak neuplatňoval?

Tato výzkumná část měla přinést nějaké relevantní poznatky o fungování etických kodexů, přináší je však jen ve velmi omezené míře a je naopak jistým paradoxem, že i v samotné závěrečné fázi tohoto šetření vyvstávají další otázky, které by si zasloužily výzkumnou činnost.

Zásadním poznatkem je zde to, že byly zjištěny prohřešky proti etickému kodexu. Na ně dokonce upozornili i někteří respondenti v realizovaném výzkumu. Ovšem žádný trest se zde nekonal a činnost těchto novinářů byla ospravedlňována s odkazem na veřejný zájem. To se zdá být logickou argumentací, na druhou stranu však potom vyvstává otázka, cože je přesně onen veřejný zájem.

## **8.2 Doporučení směrem k aplikaci etických kodexů**

Jednou z přidaných hodnot této diplomové práce je snaha zamyslet se nad tím, jaké je faktické využití dnešních etických kodexů v praxi. Píšeme sice o etických kodexech, míníme tím ale faktickou rovinu etiky a jejich úlohy v novinářské práci. Tato práce dochází ke třem doporučením, která by mohla nalézt uplatnění v novinářské praxi.

Za prvé, bychom se měli zamyslet nad tím, zda jsou etické kodexy v současné podobě kompatibilní s faktickou novinářskou praxí. Novinařina „hrubne“, zprávy se bulvarizují a obecně se obsahově, jazykově a též svým zpracováním někdy posouvají směrem k jakési ne přesně identifikované hranici únosnosti. Otázkou pro novináře, ale i akademiky a další odborníky tak je, zda etické kodexy není dobré více liberalizovat a v mnoha ohledech zkonkrétnit jejich jednotlivé body. Konkrétně by se zde mělo názorněji popsat, co již jednoznačně není etické.

Za druhé bychom se měli zamyslet nad tím, zda to, co není shledáno jako etické, tak je také nějak potrestáno. Zde se nabízí úvaha, zda by se dodržování etických kodexů nemělo stát součástí pracovních smluv novinářů. Víme, že v některých médiích se to již děje, ovšem stojí za zvážení, zda by takovéto rozšíření povinností v pracovní smlouvě nemělo být přeneseno do všech médií. Nemělo by zde stát jen to, ať se tyto kodexy dodržují, ale měl by být jasně stanoven postih. To by mohlo vést ke kultivaci novinářské práce.

Za třetí zvažme, zda by se neměly relevantní instituce, které působí již dnes v oblasti žurnalistiky nějak zapojit do dalšího vzdělávání novinářů. Míříme například k Syndikátu novinářů, ale též k univerzitním či akademickým pracovištím, které by se

mohly podílet na této edukaci. Tím by docházelo k rozšiřování povědomí o existenci etických problémů v práci novináře. Je pak již na další debatu, jestli by podobná školení měla být povinnou součástí dalšího vzdělání novinářů, nebo jestli by byla jen dobrovolná. Ovšem aktivita směřem k vzdělávání novinářů v etických otázkách by byla jistě správným směrem ke zkvalitnění jejich práce.

## ZÁVĚR

Tato diplomová práce jednoznačně prokázala naléhavou nutnost zabývat se fungováním etických kodexů v Českých médiích. Nemíníme tím jen etické kodexy jako takové, nýbrž celkově etický rozměr novinářské práce. Etické kodexy sice existují a média je vystavují na svých internetových stránkách, na druhou stranu ta samá média publikují kauzy, které vznikly na základě porušení těchto etických norem. Tato práce se snažila poukázat právě na toto napětí a její neskromnou ambicí bylo i přinést odpovědi na toto napětí.

Pokud máme odpovědět na otázku, zda se novináři řídí etickými kodexy, či nikoli, pak nelze dospět k jednoznačné odpovědi. Ukázaly to jednak analyzované případové studie, ovšem také odpovědi respondentů, které byly též součástí výzkumné části této diplomové práce. Tím se dostáváme do problémů také v případě odpovědi na druhou výzkumnou otázku, totiž, jestli existuje společenská odpovědnost novinářů z pohledu etiky. Podle odpovědí respondentů na straně jedné jsou si novináři vědomi jisté odpovědnosti a též dávají najevo to, že ví i o etickém rozměru etické práce, ovšem tato deklarace pak často nenachází uplatnění v samotné novinářské práci.

V hypotéze číslo jedna jsme předpokládali, že etické kodexy jsou zde proto, aby byly uplatňovány v praxi. Tuto hypotézu nemůžeme potvrdit a naopak vidíme, že etický kodex je u řady médií prostě jen uveřejněn. Ovšem v praxi uplatňován často není. Opět nás o tom přesvědčily jak rozebrané kauzy, tak i výpovědi respondentů.

V druhé hypotéze jsme vycházeli z toho, že současná proměna novinářské práce, zejména trend bulvarizace a celkově „zhrubnutí“ zpravodajství vedou k tomu, že se novinářům nedaří zvládnout onu společenskou odpovědnost. Tato hypotéza se sice naplnila, ovšem proto, abychom to mohli skutečně paušálně tvrdit, by bylo nutné provést hlubší šetření jak samotné novinářské práce, tak i ve veřejném mínění. To však nebylo ambicí této práce.

Tato diplomová práce je jen malým střípkem na cestě k poznání současných problémů etiky v médiích. Ukazuje se, že je mimořádně naléhavé, aby proběhla debata o otázkách etiky v médiích, případně o fungování etických kodexů, na různých úrovních: mezi samotnými novináři, mezi odbornou veřejností a také v širší veřejnosti. Sami novináři jistě ví, že podobně jako v jiných profesích není ani u jejich povolání

možné rezignovat na etický rozměr jejich práce. To ostatně ve větší či menší míře uznávají i respondenti ve výzkumu v této diplomové práci. Nestačí si to však jen myslet, nýbrž je zapotřebí zde činit konkrétní kroky. Tyto kroky by ale měly vést k reálné kultivaci novinářské práce a neměly by být jen dalším dokumentem nebo další normou, jímž nebude v praxi věnována pozornost.

Jakkoli si v této práci uvědomujeme nutnost přijetí etických norem pro novinářskou práci, které by reálně činnost novinářů ovlivnily, tak zůstává faktem to, co již kdysi řekl Německý lékař a nositel Nobelovy ceny míru Albert Schweitzer, totiž že etika je činnost směřující k vnitřní dokonalosti lidské osobnosti. Tím je dáno, že hlavním regulátorem etičnosti našeho jednání jsme my sami.<sup>129</sup> Dle Radka Mezulánika etika nemůže rozhodnout za nikoho, jak se má chovat. To prostě záleží jen na nás samých, je to totiž věc naší svobodné volby. Vlastní svědomí novináře je tedy nejvyšším soudcem v případě nedodržení morálních norem.<sup>130</sup>

Tato práce navrhla tři doporučení pro další různý vývoj v otázce etiky novinářské práce. Prvním doporučením bylo přezkoumat současné etické kodexy z hlediska jejich faktické možnosti ovlivnit reálnou novinářskou práci. Mají tyto kodexy být „jen“ jakýmsi honosným dokumentem, který existuje, ale jinak nemá žádnou větší váhu, anebo mají vytvářet reálný korektiv problematického chování novinářů? Dále jsme zmínili to, že by dodržování etických kodexů, respektive zásad, mělo být součástí pracovních smluv všech novinářů s tím, že by se měla řešit i otázka faktických postihů za porušování těchto kodexů. Mělo by se k tomu přistupovat jako porušení pracovně právních vztahů. A nakonec zazněla možnost dalšího vzdělávání novinářů směrem k etičnosti v jejich povolání. To by mohlo zásadním způsobem přispět k celkové kultivaci novináře, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována nejmladší generaci novinářů. Bylo by pak na zvážení, jakou relevanci by toto vzdělávání mělo mít. Zda by se mělo stát součástí dalšího povinného vzdělávání novinářů (tak, jako jsou dále vzdělávání např. učitelé) či zda by bylo pouze na zvážení redakcí, jestli svým zaměstnancům účast na těchto vzdělávacích programech doporučí. Každopádně by bylo

---

<sup>129</sup> Albert Schweitzer a úcta k životu. *Getsemany* [online]. 2007 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.getsemany.cz/node/1213>

<sup>130</sup> MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermès, 2006, s. 29. ISBN 80-903852-0-6.



vhodné, aby iniciátorem těchto vzdělávacích aktivit byl Syndikát novinářů coby profesní sdružení novinářů.

Jsme si vědomi toho, že závěry této diplomové práce problém etiky nekončí. Jistým závěrem, který poukazuje na samu problematičnost pojmu etika, tak může být další citát Alberta Schweitzera: „*Etika se musí vypořádat s třemi protivníky, s bezmyšlenkovitostí, s egoistickou sebezáchovou a se společností.*“<sup>131</sup>

---

<sup>131</sup> Albert Schweitzer a úcta k životu. *Getsemany* [online]. 2007 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://www.getsemany.cz/node/1213>

## SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

### Seznam použitých českých zdrojů

ARISTOTELEŠ. *Etika Nikomachova*. 1.vyd. Praha: Petr Rezek, 2009. ISBN 80-86027-29-5.

BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2002. ISBN 80-7201-367-x.

DANEŠ, František a kol. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. 1. vyd. ISBN 80-200-0617-6.

HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, s. r. o. 2004. 1. vyd. ISBN 80-86199-94-0.

HERZOGOVÁ, Zuzana a kol. *Základy filosofie a profesní etiky*. Praha: PA ČR, 1998. 2.vyd. ISBN 80-85981-82-3.

JANOTOVÁ, Helena a kol. *Profesijní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, s. r. o., 2005. 1. vyd. ISBN 80-86861-43-0.

KOBIELA, Roman. *Reklama*. Praha: CPress, 2009. 1 vyd. ISBN 9788025123003.

LUHMANN, Niklas. *Realita masmédií*. Praha: Academia, 2014. 1 vyd. ISBN 978-80-200-2333-9.

MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál, 2004. 1 vyd.. ISBN 80-7178-840-6.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2009. 2. vyd. ISBN 978-80-7367-574-5.

MEZULÁNIK, Radek a kol. *Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi*. Praha: Hermés, 2006. 1 vyd. ISBN 80-903852-0-6.

MORAVEC, Václav a kol. *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005. 1. vyd. ISBN 80-7178-925-9.

MÜLLER, Karel B. *Politická sociologie*. Praha: Portál, s. r. o., 2008. 2 vyd. ISBN 978-80-7367-380-2.

OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. 1. vyd . 214. ISBN 80-85983-76-1.

OSVALDOVÁ, Barbora a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. 1. vyd. ISBN 80-246-0248-2.

REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. 1. vyd. ISBN 80-7178-926-7.

RUSS-MOHL, Stephan a Hana BAKIČOVÁ. *Žurnalistika*. Praha: Grada Publishing, 2005. 1. vyd. ISBN 80-247-0158-8.

RUSS-MOHL, Kolektiv autorů. *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum, 2003. 1. vyd. ISBN 80-246-0632-1.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. 1. vyd. ISBN 978-80 7367-788-7.

THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, s. r. o., 2004. 1. vyd. ISBN 80-7178-806-6.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. 1. vyd. ISBN 987-80-7367-683-4.

WEBER, Max. *Protestanská etika a duch kapitalismu*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 978-80-7298-389-6.

### **Seznam použitých zahraničních zdrojů**

YIN, Robert K. *Case study research: design and methods: Svazek Applied social research methods series*. Los Angeles: Sage Publication, Inc., 2009. ISBN 978-1-4522-4256-9.

SIMONS, Helen. *Case Study Research in Practice..* Londýn: Sage Publications, Inc, 2009. ISBN 9780761964230.

### **Seznam použitých internetových zdrojů**

Prestiž povolání – červen 2013. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2013 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: [http://cvvm.soc.cas.cz/media/com\\_form2content/documents/c1/a7054/f3/eu130903.pdf](http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7054/f3/eu130903.pdf)

Kodex reklamy. 2013. *Rada pro reklamu* [online]. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: [http://www.rpr.cz/cz/dokumenty\\_rpr.php](http://www.rpr.cz/cz/dokumenty_rpr.php)

Profil Rady pro reklamu. 2005. *Rada pro reklamu* [online]. [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.rpr.cz/cz/profil.php>

- Kodex České televize. *Radiotv* [online]. 2002 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: [http://www.radiotv.cz/p\\_tv/t\\_obecne/kodex-ceske-televize/](http://www.radiotv.cz/p_tv/t_obecne/kodex-ceske-televize/)
- Etický kodex. *Syndikát novinářů* [online]. 1999 [cit. 2015-05-6]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex/>
- Rada Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. 2010 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/rada/orade>
- Kodex Českého rozhlasu. *Český rozhlas* [online]. 2010 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/\\_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056](http://www.rozhlas.cz/rada/legislativa/_zprava/kodex-ceskeho-rozhlasu--789056)
- Poslání Rady. 2015. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/poslani-rady/index.htm>
- Rozpočet Rady na rok 2015. 2015. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/hospodareni/rozpocet-rady/2015.htm>
- Zpráva o plnění priorit Rady za rok 2014. 2014. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání* [online]. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: [http://www.rrtv.cz/files/priority/Zprava\\_o\\_plneni\\_priorit\\_Rady\\_za\\_rok\\_2014.pdf](http://www.rrtv.cz/files/priority/Zprava_o_plneni_priorit_Rady_za_rok_2014.pdf)
- Stanovy komise pro etiku. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-05-16]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/slozeni-a-stanovy/>
- Rada České televize. *Česká televize* [online]. 2015 [cit. 2015-05-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/co-je-rada-ct/>
- Poslání. 2015. *Asociace televizních organizací* [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/>
- Komise samoregulátora. 2012. *Sdružení pro internetový rozvoj* [online]. [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.samoregulace.cz/komise-samoregulatora>
- Česká televize. 2008. *Česká televize* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-it/27940-kauza-morava-vyvolala-diskuse-o-eticke-strance-zurnalistiky/>
- Televize Nova. 2008. *Televize Nova* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/vyderacske-praktiky-v-ods-odhalil-poradnatvrdo.html>
- Novinky. 2008. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/149065-nova-odvysilala-svou-reportaz-o-afere-morava-otazniky-zustavaji.html>

Týden. 2008. *Týden* [online]. [cit. 2015-05-8]. Dostupné z: [http://www.tyden.cz/rubriky/media/syndikat-novinaru-reportaz-o-moravovi-je-eticky-sporna\\_80072.html#.VUvx047tmkp](http://www.tyden.cz/rubriky/media/syndikat-novinaru-reportaz-o-moravovi-je-eticky-sporna_80072.html#.VUvx047tmkp).

Rozhlas. 2015. *Rozhlas* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/\\_zprava/ohlednuti-za-hovory-z-lan-schwarzenberg-jako-maskot-negativni-deviace-i-vulgarismy-v-primem-prenosu--1439700](http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zajimavosti/_zprava/ohlednuti-za-hovory-z-lan-schwarzenberg-jako-maskot-negativni-deviace-i-vulgarismy-v-primem-prenosu--1439700).

IDNES. 2015. *IDNES* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/zeman-tvrdi-ze-protest-cervenyymi-kartami-byl-proti-predrazene-opencard-1a4-/domaci.aspx?c=A150103\\_114730\\_domaci\\_kop](http://zpravy.idnes.cz/zeman-tvrdi-ze-protest-cervenyymi-kartami-byl-proti-predrazene-opencard-1a4-/domaci.aspx?c=A150103_114730_domaci_kop).

Novinky. 2014. *Novinky* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/357062-hovory-z-lan-zrejme-konci-zeman-je-nechce-predtacet.html>.

Parlamentní listy. 2015. *Parlamentní listy* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Hovory-z-Lan-v-premiere-nahradi-Prezidentsky-Pressklub-352706>.

Deník. 2015. *Deník* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.denik.cz/z\\_domova/hovory-z-lan-s-prezidentem-bude-vysilat-blesk-cz-20150204.html](http://www.denik.cz/z_domova/hovory-z-lan-s-prezidentem-bude-vysilat-blesk-cz-20150204.html).

Rada Českého rozhlasu. 2014. *Rada Českého rozhlasu* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/rada/zapisy14/\\_zprava/zapis-z-11-verejne-schuze-rady-ceskeho-rozhlasu-26-11-2014--1425215](http://www.rozhlas.cz/rada/zapisy14/_zprava/zapis-z-11-verejne-schuze-rady-ceskeho-rozhlasu-26-11-2014--1425215).

E15. 2012. *E15* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/kauza-udajnych-uplatku-ve-vv-odstartovala-loni-v-dubnu-759482>.

Respekt. 2011. *Respekt* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/c1-51440920-editorial-veci-verejne-vybusne>.

MuniMEDIA. 2011. *MuniMEDIA* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/aktualne-studenti-zurnalistiky-se-dozvedeli-jak-tvrdy-muze-byt-zivot-novinare-1402/>. 37 internetových

## **Seznam ostatních zdrojů**

Evropská úmluva o přeshraniční televizi, ve znění Protokolu pozměňujícího Evropskou úmluvu o přeshraniční televizi vyhlášená pod č. 57/2004 Sb. m. s.

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.* 1992, s. č. 17, ods.2.

Deklarace principů novinářského chování. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/syndikat/deklarace/>

Deklarace principů novinářského chování. *Syndikát novinářů* [online]. 2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://www.syndikat-novinaru.cz/syndikat/deklarace/>

O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. 231/2001. 2001. Dostupné také z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

*Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva* ze dne 7. 12. 1976, sp. Zn. 1/1976/17/30, ve věci Handyside v. Spojené království.

Zákon České národní rady: o Českém rozhlasu. 484/1991. 2005. Dostupné také z: [http://www.rozhlas.cz/digital/legislativa/\\_zprava/uplne-zneni-zakona-o-ceskem-rozhlase-s-novelami-ohledne-digitalizace--158850](http://www.rozhlas.cz/digital/legislativa/_zprava/uplne-zneni-zakona-o-ceskem-rozhlase-s-novelami-ohledne-digitalizace--158850)

Zákon provozování rozhlasového a televizního vysílání. 2001. In: 231/2001 Sb. s. § 7. Dostupné: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů. 2010. In: 132/2010 Sb. s. § 4. Dostupné také z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/10-132.htm>  
RRTV. 2001. *RRTV* [online]. [cit. 2015-05-9]. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>.

## **SEZNAM ZKRATEK**

RRTV – Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

SN ČR – Syndikát novinářů České republiky

ATO – Asociace televizních organizací

SPIR – Sdružení pro internetový rozvoj

RPR – Rada pro reklamu

## SEZNAM PŘÍLOH

|                                                      |            |
|------------------------------------------------------|------------|
| <b>Příloha A – Vzor rozhovoru s respondenty.....</b> | <b>I</b>   |
| <b>Příloha B – Respondent číslo 1.....</b>           | <b>I</b>   |
| <b>Příloha C – Respondent číslo 2.....</b>           | <b>II</b>  |
| <b>Příloha D – Respondent číslo 3.....</b>           | <b>III</b> |
| <b>Příloha E – Respondent číslo 4.....</b>           | <b>III</b> |
| <b>Příloha F – Bibliografické údaje.....</b>         | <b>V</b>   |



# PŘÍLOHY

## Příloha A – Vzor rozvoru s respondenty

- 1.) Co si myslíte o etice a etických kodexech?
- 2.) Domníváte se, že svým působením můžete pozitivně ovlivnit dnešní společnost?
- 3.) Překvapila Vás nějaké kauza z posledních let, kterou považujete za eticky problematickou?
- 4.) Jaký máte názor na tuto konkrétní kauzu? Byl porušen podle Vás etický kodex novináře, když ano, tak který?
- 5.) Má smysl etická regulace?
- 6.) Jaký máte názor na problematiku etiky do budoucna?

## Příloha B- Respondent 1:

- 1.) Etika je důležitá součást mé práce jako novináře. Etické kodexy znám a v rámci možností se jimi snažím řídit. Samozřejmě při výběru tématu článku nebo reportáže je s etikou občas problém. To samé je také při zveřejnění, ať už v časopise, nebo v televizi. Dodržování etického kodexu nemám v pracovní smlouvě, takže nemám povinnost se jím řídit. Tím chci říct, že součástí každé pracovní smlouvy by mělo být dodržování etického kodexu. Etika by měla být právně vymahatelná, protože žijeme v době bulváru a etických problémů v žurnalistice je dnes čím dál více.
- 2.) V současné době, kdy je nejčtenějším médiem bulvár, tak ne.
- 3.) Kauz je hodně a souvisejí spíše s bulvárem, když se celebrity soudí, kdo o nich napsal lež. Já si nicméně vybavuji to, když bylo sestřeleno letadlo nad Ukrajinou. Obchodovalo se s fotografiemi obětí. Dokonce za poplatek jsme si mohli fotografie stáhnout a mezi oběťmi byly i děti.
- 4.) **A. Kauza Morava** – Došlo zde k porušení etického kodexu, to je evidentní. Na druhou stranu to ale bylo jasně ve veřejném zájmu. Postupoval bych stejně. Veřejnost

má právo vědět, co se děje v politickém životě. Nemyslím si, že by měl být autor článku potrestán.

**B. Kauza Hovory z Lán** – Jasné porušení kodexů a dokonce i zákona. Moderátor měl zasáhnout přímo v pořadu a to i přes respekt k hlavě státu. Potrestal bych tedy moderátora, který prezidenta nechal dál užívat vulgarismy. Zde je pro Český rozhlas a další média trest v pořádku.

**C. Kauza Škárka** – Tady je problematické, že i přes výslovnou žádost poslance Škárky nechala redaktorka nahrávací zařízení zapnuté. Na druhou stranu nešlo o provokaci, ale šlo především o veřejný zájem. Porušení kodexu tam je a právě takhle kauza mohla přispět k tomu, že lidé přestávají věřit novinářům. Je pravda, že redaktorka eticky nejednala.

5.) Rozhodně má, velká Rada uděluje sankce a kontroluje obsahy reportáží a článků. Myslím si ale, že kodexy by měly být právně vymahatelné a součástí každé pracovní smlouvy. Měly by pak kodexy větší váhu.

6.) To souvisí s otázkou číslo 5. Do budoucna bych kodexy neměnil, jen bych jejich dodržování dal do každé pracovní smlouvy.

#### **Příloha C- Respondent 2:**

1.) Etika v novinářské profesi existuje a samozřejmě s ní i etické kodexy, ano. Ale v dnešní době etika bohužel nepodstatná. Žijeme v době bulvárních plátků a zde se na etiku nehraje. Je to tvrdý obchod.

2.) Určitě, dát veřejnosti to, co chce. Tedy bulvární články.

3.) Kdyby se měli novináři striktně řídit podle etických pravidel a kodexů, byla by problematická každá kauza.

**4.) A. Kauza Morava** – Ano, etika byla porušena. Redaktoři měli skryté zařízení, které měli zapnuté. Ale jako eticky problematickou bych ji tedy rozhodně neviděl.

**B. Kauza Hovory z Lán** – Tady ano, v pořadu měl zasáhnout moderátor a následně měl Český rozhlas ukončit vysílání. Vulgarismy do živého vysílání z úst prezidenta prostě nepatří.

**C. Kauza Škárka** – Asi ano, redaktoři měli vypnout diktafon. Ale byl to čtený článek, byl. Zahýbalo to mediálním světem, tak etika jde zde stranou.

5.) V dnešní době? Ne, tohle je byznys, bulvár a celebrity.

6.) Dokud za porušení etiky nebudou obrovské sankce, tak etické kodexy nebudou moc platné. Jasně, pokuty jsou. Ale co to je oproti výdělkům těch společností.

#### **Příloha D - Respondent 3:**

1.) Jako novinář pracuji několik let, takže samozřejmě etické kodexy znám. Nemohu s čistým svědomím říci, že je striktně dodržuji, ale to v dnešní době tak dobře úplně nejde.

2.) Ale ano, ikdyž v dnešní době bulvárních deníků to jde těžce. Pokud se ale budou točit investigativní reportáže a bude se pracovat na odkrývání zločinů, tak ano. Novináři mohou pozitivně ovlivňovat dnešní společnost.

3.) Vybavuji si jich více, jako nejnovější si vybavuji kauzu s vulgarismy Miloše Zemana.

4.) **A. Kauza Morava** – Víte, tady byl porušen kodex. Ale kdyby se novináři měli držet striktně etickými kodexy, nenapsalo by se nic.

**B. Kauza Hovory z Lán** – To je ta kauza, o které jsem mluvil. Tady je to jasná chyba moderátora, který měl zasáhnout. Veřejnosti tohle prostě nepatří

**C. Kauza Škárka** – To je podobný případ jako první kauza. Ano, redaktorka měla skryté zařízení, takže porušila kodex. Ale bylo to ve veřejném zájmu. Lidé se mají právo dozvědět, co se děje v pozadí politiky.

5.) Má, ale chce to změny. Etika a etické kodexy jsou pro naši práci velice důležité. Bohužel v dnešní moderní době se na etiku moc nehraje.

6.) To přímo souvisí s předešlou otázkou. Samozřejmě někde už je součástí pracovní smlouvy i dodržování etiky té dané instituce. A většina institucí má i svůj kodex. Nicméně si myslím, že jejich dodržování by mělo být uzákoněné.

#### **Příloha E- Respondent 4:**

1.) Jsem v redakci teprve chvíli. Takže vím, že etické kodexy pravděpodobně existují. Jsou důležité.

2.) Určitě. Pokud budu natáčet reportáže, které budou mít pro lidi smysl. Baví mě odhalovat pozadí různých kauz. Tím určitě můžu ovlivňovat společnost, to mám na této práci ráda.

3.) Asi ani ne.

4.) **A. Kauza Morava** – Bylo to veřejnosti prospěšné, takže eticky by to mělo být v pořádku.

**B. Kauza Hovory z Lán** – Tady jsou podle etiky asi špatně ty vulgarismy. Nemělo by to ve vysílání zaznít, to je určitě podle etiky špatně.

**C. Kauza Škárka** – Redaktorka odhalila pozadí politické scény a to je dobře. Lidé by to měli vědět. A i kdyby došlo k porušení etiky, tak lidé by měli vědět, jak to mezi politiky chodí.

5.) Asi ano, novináři by se etickými kodexy měli řídit.

6.) Etické kodexy jsou součástí práce novináře a je potřeba je dodržovat.

## **Příloha F - BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE**

**Jméno autora:** Monika Benešová

**Obor:** Sociální a mediální komunikace

**Forma studia:** Prezenční

**Název práce:** Etické kodexy provozovatelů vysílání a jejich aplikace v praxi

**Rok:** 2015

**Počet stran textu bez příloh:** 62

**Celkový počet stran příloh:** 5

**Počet titulů českých použitých zdrojů:** 22

**Počet titulů zahraničních použitých zdrojů:** 2

**Počet internetových zdrojů:** 26

**Počet ostatních zdrojů:** 9

**Vedoucí práce:** PhDr. Helena Havlíková